

Heli Hautamäki

Heidi Nevala

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2023

KOULUNUORISOTYÖNTEKIJÄ OSANA KASVATTAJAYHTEISÖÄ

Koulunuorisotyön malli Karviaan

TIIVISTELMÄ

Heli Hautamäki ja Heidi Nevala

Koulunuorisotyöntekijä osana kasvattajayhteisöä – Koulunuorisotyön malli Karviaan

60 sivua ja 5 liitettä

Kevät, 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä koulunuorisotyöhön ja luoda Karvian kunnan tulevalle koulunuorisotyöntekijälle toimenkuva. Tavoitteena oli yhteistyössä koulun henkilökunnan, oppilaiden sekä muilta kunnilta saatujen kokemusten perusteella selvittää toimenkuvan sisältöjä. Koulunuorisotyön tavoitteena on edistää nuorten mielenterveyttä ja osallisuutta sekä parantaa koulun ja nuorisotoimen yhteistyötä.

Työelämänyhteistyökumppanina oli Karvian kunnan yhtenäiskoulu Opinpolku sekä Karvian kunnan nuorisotoimi. Opinnäytetyö liittyy aluehallintoviraston erityisavustukseen, jonka tarkoituksena on vahvistaa ja kehittää kouluissa sekä oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä. Erityisavustuksen ansiosta Karviaan palkataan ensimmäinen koulunuorisotyöntekijä lukuvuodeksi 2023–2024.

Tarpeiden ja toiveiden selvittämisessä käytettiin aivoriihi-menetelmää. Aivoriihi-tuokiot pidettiin koulun henkilökunnalle, opetuslautakunnalle sekä oppilaille. Muiden kuntien kokemuksia koulunuorisotyöstä selvitettiin sähköisen kyselyn avulla. Aivoriihissä kartoitettiin toiveita sekä tarpeita, ja sähköisellä kyselyllä selvitettiin muiden kuntien käytäntöjä, toimivaksi todettuja työskentelytapoja sekä haasteita. Kunnan henkilöstöstä koottiin koulunuorisotyön ohjausryhmä. Ohjausryhmän koontumisessa luotiin linjaukset koulunuorisotyölle Karviassa. Teoreettinen viitekehys käsittelee kohtaamista, osallisuutta, nuorten mielenterveyden edistämistä sekä koulunuorisotyötä.

Koulunuorisotyöntekijän toimenkuvan sisällöt koottiin edellä mainittujen menetelmien sekä teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Koulunuorisotyö on matalankynnyksen kohtaamistyötä, jonka tarkoituksena on lisätä nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Koulunuorisotyöntekijä on osa koulun kasvattajayhteisöä ja tekee monialaista yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Koulunuorisotyöntekijän tehtäviin kuuluu työskentely oppilasryhmien kanssa. Tärkeimpiä koulunuorisotyön tehtäviä Karviassa on Jopo-luokan ohjaus, ryhmäyttäminen, erilaiset kasvatustunnit, välituntien aktivointi ja pienryhmätyöskentely. Tehtäviin kuuluu lisäksi yksilötyöskentely sekä työ nuorisotoimissa. Tärkeintä on olla nuorten saatavilla koulun arjessa ilman ajanvarausta.

Asiasanat: kohtaaminen, koulunuorisotyö, nuorten mielenterveyden edistäminen, osallisuus

ABSTRACT

Heli Hautamäki and Heidi Nevala

School youth worker as a part of the community of educators – School youth work model to Karvia

60 pages and 5 appendices

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of the thesis was to learn about school youth work and create a job description for the future school youth worker of Karvia municipality. The goal was to find out the contents of the job description in cooperation with the school staff, students and based on the experiences gained from other municipalities. The goal of school youth work is to promote the mental health and inclusion of young people and to improve the cooperation between the school and youth work.

Partner in working life was the comprehensive school Opinpolku of Karvia and the youth organization of Karvia. The thesis is related to a special grant from the Regional Administrative Agency, the purpose of which is to strengthen and develop youth work in schools and in educational institutions. Thanks to the special grant, the first school youth worker will be hired in Karvia for the school year 2023–2024.

The brainstorming method was used to clarify needs and wishes. Brainstorming sessions were held for the school staff, board of education and students. The experiences of other municipalities regarding school youth work were found out using an electronic inquiry. In a brainstorming session, wishes and needs were mapped out, and with an electronic inquiry, the practices of other municipalities were found out as also ways of working that have been proven to work, and challenges. A steering group for school youth work was assembled from the municipality. At the meeting of the steering group, policies were created for school youth work in Karvia. Theoretical framework deals with encounter, inclusion, promoting mental health of young people and school youth work.

The contents of the school youth worker's job description were compiled based on the aforementioned methods and theoretical framework. School youth work is a low-threshold encounter work, the purpose of which is to increase the well-being, inclusion and sense of community of young people. The school youth worker is a part of the school's community of educators and collaborates interdisciplinary with many different parties. The duties of a school youth worker include working with student groups. The most important school youth work tasks in Karvia are guiding the Jopo class, forming groups, various educational lessons, activating intermediate lessons and working in small groups. Duties also include

individual work and work in youth work. The most important thing is to be available to young people during the school day without making an appointment.

Keywords: encounter, participation, promoting young people`s mental health, school youth work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 NUORTEN MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN.....	6
2.1 Mielenterveys ja nuoruus	6
2.2 Nuorten mielenterveyden edistäminen.....	8
2.3 Mielenterveyden edistäminen koulussa	9
3 OSALLISUUS	11
4 KOHTAAMINEN.....	14
5 KOULUNUORISOTYÖ	17
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
6.1 Työelämäyhteistyökumppani ja toteutusympäristö.....	22
6.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	23
6.3 Opinnäytetyön prosessi.....	24
6.4 Aivoriihien toteutus ja tulokset.....	25
6.5 Sähköinen kysely koulunuorisotyötä tekeville	28
6.6 Koulunuorisotyön ohjausryhmä.....	31
7 KOULUNUORISOTYÖ KARVIASSA	32
7.1 Lähtökohdat	32
7.2 Yhteistyö	35
7.3. Koko koulussa tehtävä työ	38
7.4. Työskentely oppilasryhmien kanssa.....	40
7.5 Yksilötyö.....	44
7.6 Työ nuorisotoimessa	46
8 POHDINTA	47
LÄHTEET	53
LIITE 1. Poimintoja oppilaiden vastauksista aivoriihissä.....	58
LIITE 2. Poimintoja koulun henkilökunnan vastauksista aivoriihessä.....	59

LIITE 3. Kasvatus- ja opetuslautakunnan vastaukset aivoriihessä	60
LIITE 4. Yhteenveto sähköisen kyselyn vastauksista.....	61
LIITE 5. Jopo -ohjaajan työnkuva.....	66

1 JOHDANTO

Nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen on keskeistä kaikissa oppilaitoksissa. Opetustehtävän lisäksi kouluilla on kasvatusvastuu, yhteiskunnallinen tehtävä sekä kulttuuri- ja tulevaisuustehtävä. Nuorisotyön tavoitteena on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen sekä elinolojen parantaminen. Nuorisotyö tukee koulun kasvatus-, tulevaisuus- ja yhteiskunnallista tehtävää. Opetus- ja nuorisotoimen yhteistyöllä vahvistetaan koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöjä. Nuori ja hänen tarpeensa ovat yhteistyön lähtökohtana. Sen ymmärtäminen, että koulut ja oppilaitokset ovat nuoria varten, voi johtaa arvojen ja toimintakulttuurien muutokseen. Tärkeintä on nuoren oppiminen, kokonaisvaltainen hyvinvointi, osallisuus, turvallisuus ja toimijuus. (Hännikäinen & Pöyry, 2021, s. 142.)

Toisella meistä opinnäytetyön tekijöistä on pitkä työkokemus kyseisen kunnan opetustoimessa, johon sisältyy syksyllä 2022 työharjoittelu koulusosionomin työtehtävässä. Toinen meistä suoritti harjoittelua lastensuojelun sijaishuollossa. Näistä lähtökohdista syntyi ajatus nuorten hyvinvointiin liittyvästä opinnäytetyöstä. Opinnäytetyömme aiheen valitsemisen aikoihin aukesi mahdollisuus hakea aluehallintoviraston erityisavustusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä koulunuorisotyöhön ja luoda Karvian kunnan koulunuorisotyöntekijälle toimenkuva. Koulunuorisotyö on kohtaamistyötä, jonka tavoitteena on nuorten mielenterveyden edistäminen ja osallisuuden lisääminen. Osallisuus on keino vähentää eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Tästä syystä opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys käsittelee koulunuorisotyötä, kohtaamista, osallisuutta ja nuorten mielenterveyden edistämistä.

Tavoitteenamme on selvittää Karvian koulunuorisotyöntekijän toimenkuvan sisältöä yhteistyössä koulun henkilökunnan ja kunnan toimijoiden kesken. Osallistamme myös koulun oppilaita ja kysymme heidän toiveitaan ja ideoitaan koulunuorisotyöhön. Keräämme kokemuksia muiden kuntien

koulunuorisotyöntekijöiltä. Koulunuorisotyön tavoitteena on parantaa koulun ja nuorisotoimen yhteistyötä sekä edistää nuorten mielenterveyttä ja osallisuutta. Teoreettisen viitekehyksen, henkilökunnan ja oppilaiden toiveiden sekä muiden kuntien käytänteiden pohjalta luomme mallin koulunuorisotyölle Karviassa. Opin-
näytetyön tavoitteena on muodostaa kuva siitä, mitä koulunuorisotyöntekijä tekee ja mitä hänen työhönsä kuuluu.

2 NUORTEN MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN

2.1 Mielenterveys ja nuoruus

Mielenterveys on osa kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä. Mielenterveys vaihtelee elämänkulun mukaan. Olennaista mielenterveyden kannalta on se, millaisia suojaavia tekijöitä ja selviytymiskeinoja ihmisellä on. Mielenterveyttä vahvistetaan huolehtimalla säännöllisesti arjen keskeisistä elementeistä eli unesta ja levosta, ravinnosta ja ruokailusta, ihmissuhteista ja tunteista, liikunnasta ja yhdessä liikkumisesta sekä harrastuksista ja luovasta toiminnasta. Ihmisen omien ominaisuuksien ja elämäntilanteen lisäksi myös yhteiskunnan rakenteet ja resurssit, kulttuuri, yhteisö ja arvot vaikuttavat yksilön mielenterveyteen. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 13, s. 28–29.)

Mielenterveyden perusta luodaan lapsuudessa ja nuoruudessa turvallisen kasvun myötä. Omilla valinnoilla on vaikutusta jokapäiväiseen jaksamiseen ja hyvinvointiin. Valintoihin vaikuttavat päivän tapahtumat ja olosuhteet sekä omat arvot. Omien arvojen pohtiminen ja niiden mukaan eläminen tukee mielenterveyttä. Hyvät sosiaaliset taidot ja ihmissuhteet sekä turvaverkko ovat tärkeitä mielenterveyden suojaajatekijöitä. Turvaverkko muodostuu ihmiselle läheisistä ja turvallisista henkilöistä. Jokaiselle tulee elämässään vastaan haastavia tilanteita, surua ja kriisejä. Mitä enemmän ihmisellä on selviytymiskeinoja, sitä vahvemmin hän selviytyy näistä tilanteista. Voimavaralähtöisen mielenterveyden merkityksen oivaltaminen on tärkeää. Ihmisen käytössä olevien voimavarojen määrä vaihtelee elämän aikana. Mielen hyvinvointia tukevia voimavaroja ansaitaan, käytetään ja kulutetaan päivittäin. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 14–16, s. 29.) Hyvä mielenterveys on joustavuutta sekä kykyä sietää pettymyksiä ja menetyksiä. Se on myös taitoa ja halua pitää huolta itsestään ja läheisistään. (Pesonen ym., 2019, s. 23, s. 41.)

Nuoruus on siirtymävaihe lapsesta aikuiseksi. Se on vaativa elämänvaihe, jonka aikana tapahtuu paljon muutoksia. Nuoruuden kehitysvaihe voidaan jakaa biologista ja fysiologista kehitystä kuvaavaan puberteettiin ja psyykkistä kehitystä

kuvaavaan nuoruusikään. Mielen toiminnot ja kyvyt kehittyvät eri aikaan kuin fyysiset muutokset. Nuoren mielen kypsymiskehityksen tulee antaa tapahtua omassa tahdissaan. Nuoruuden päämääränä on itsenäistyminen. Nuoren kehitys ei aina etene jatkumona vaan välillä voi tulla taantumia. Se on luonnollinen osa kehitystä. Taantuma tulee, kun nuorella ei ole psyykkisiä keinoja hallita murrosiän alun yllykepainetta. Taantuminen tarkoittaa monen jo saavutetun ominaisuuden ja taidon heikkenemistä ja sen tulee olla vain ohimenevä ja tilapäinen vaihe. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 47–50.)

Nuoret oppivat itsestä huolehtimista ja hallintakeinoja vuorovaikutustilanteista sekä mallia katsoen. Nuoren mieli hakee vielä omaa persoonallista tapaa olla ja selviytyä. Nuoruuden elämänvaihe on äärimmäisen tärkeä mielenterveyttä tukevien elämäntapojen ja -taitojen opettamiseen, kokeiluun ja löytämiseen. Hieman kauempana olevia aikuisia nuoren voi olla helpompi pitää roolimalleina sekä puhua heille. Kaikki kohtaamiset nuorten kanssa ovat mahdollisuuksia nuoren hyvinvoinnin vahvistamiseen. Ammatillisuutta on huomata nämä kasvun paikat sekä tarttua niihin. Nuori tarvitsee kasvun tueksi ymmärrystä, kärsivällisyyttä ja läsnäoloa. Ammatilliselta vaaditaan herkkyyttä, kuuntelemista, hyväksymistä ja oikean tiedon antamista. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 5, s. 46.) Aikuisten tärkeänä tehtävänä on tukea ja vahvistaa nuoren itseluottamusta sekä omanarvontuntoa (Pesonen ym., 2019, s. 31).

Mielenterveyden suoja- ja riskitekijät vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. Suojaavat tekijät vahvistavat toimintakykyä ja voimavaroja, ja riskitekijät taas vaarantavat hyvinvoinnin ja lisäävät turvattomuutta. Jokainen voi vahvistaa omia suojaavia tekijöitä elämässään. Mielenterveyteen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin. Suojaavia sisäisiä tekijöitä ovat esimerkiksi hyvä terveys, toiveikkaus, hyväksytyksi tulemisen tunne, hyvä itsetunto ja ongelmanratkaisutaidot. Ulkoisia suojaavia tekijöitä ovat muun muassa turvallinen elinympäristö, sosiaalinen tuki ja riittävä toimeentulo. Sisäisiä riskitekijöitä ovat esimerkiksi sairaudet ja sosiaalisten taitojen puute. Ulkoisia riskitekijöitä ovat muun muassa kaltoinkohtelu, syrjäytyminen, päihteet ja köyhyys. Nuorisotyössä pystytään tukemaan monia nuoren mielenterveyttä suojaavia tekijöitä. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 31–32.)

2.2 Nuorten mielenterveyden edistäminen

Nuorten mielenterveyden tukeminen on osa kasvatustyötä. Nuorisotyö tarjoaa mahdollisuuksia vahvistaa lasten ja nuorten kasvua, kehitystä ja henkistä hyvinvointia sekä mahdollistaa nuoren nähdyksi ja kuulluksi tulemista. Nuorisotyöntekijä on monelle nuorelle tärkeä läsnä oleva sekä turvallinen aikuinen. Tunnetaidot, selviytymistaidot, vahva itsetunto sekä mielen joustavuus eli resilienssi ovat mielenterveyden suojaajatekijöitä, joita harjoittelemalla tuetaan nuoren mielenterveyttä. Tunnetaidot tarkoittavat tunteiden tunnistamista, sanoittamista ja niiden rakentavaa ilmaisua. Itsetunto koostuu itsetuntemuksesta ja itsearvostuksesta ja tarkoittaa ihmisen omaa käsitystä siitä, kuinka hyvä hän on. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 12–14, s. 29.) Turvataidot kuuluvat olennaisesti mielenterveyttä suojaaviin tekijöihin. Turvataidot tarkoittavat kykyä luoda turvallisia ihmissuhteita sekä kykyä tunnistaa uhkaavia tilanteita. Turvataidot kuuluvat niin opetussuunnitelmaan kuin mediakasvatukseenkin. (Pesonen ym., 2019, s. 33.)

Mielenterveyden edistäminen tarkoittaa hyvinvoinnin lisäämistä niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Mielenterveyden edistämisen taustalla on positiivinen terveystieteellinen käsitys sekä mielenterveyden ajattelu resurssina ja voimavarana. Nuorten mielenterveyteen panostaminen on tutkitusti kannattavaa, sillä Euroopan komission mukaan siihen sijoitettu pääoma palautuu 1–5 vuodessa jopa viisinkertaisena takaisin. Mielenterveyttä edistävällä työllä pystytään tutkimusten mukaan myös lisäämään ihmisen elinaikaa jopa 7,5 vuodella. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 12–14, s. 29.)

Nuorten mielenterveyden edistäminen, ehkäisy ja hoitaminen on jatkumo, jota tapahtuu limittäin sekä monella eri tasolla. Mielenterveyttä edistävät menetelmät voidaan jakaa työntekijän sekä nuoren tunne-, vuorovaikutus- ja mielenterveysosaamiseen, vertaistoimintaan, osallisuuteen, toimintakulttuuriin, kohdennettuun tukeen, opiskeluhoitotyöhön ja mielenterveyspalveluihin. Oikean menetelmän valinta on tärkeää. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021b.)

2.3 Mielenterveyden edistäminen koulussa

Lähes kaikki nuoret tavoitetaan koulun piirissä. Nuorten mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on koko yhteisön oikeus ja velvollisuus. Kouluympäristö kokonaisuudessaan vaikuttaa nuorten mielenterveyteen ja koulu sisältää sekä suojaavia, että riskitekijöitä nuorten kehitykselle. Kouluympäristön tulisi olla turvallinen ja ennakoitava, vahvuuksia tukeva ja ilmapiiriltään positiivinen. Sen tulisi myös mahdollistaa ryhmään kuulumisen, onnistumisen kokemukset sekä antaa ikätasoisia haasteita. Opetussuunnitelman perusteissa nostetaan esille tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistäminen, kuten kaverisuhteiden muodostamisen ja ylläpitämisen tukeminen sekä kiusaamisen ehkäiseminen osana opetusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021b.) Mielenterveystaitojen opettelu kuuluu nykyisin opetussuunnitelmaan ja mielenterveystaitojen vahvistaminen tulee kulkea osana koulun kaikkea opetusta ja arkea. Niin oppilaiden kuin opettajienkin mielenterveystaidot ovat osa hyvinvoivaa koulua. (Pesonen ym., 2019, s. 2, s. 10.)

Opetussuunnitelman mukaan kasvatustyö ja koulun hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kaikille koulun aikuisille. Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen sekä tukee elinikäistä oppimista, mikä on oleellinen osa hyvän elämän rakentamista. Jokaisella koululla on opetus- ja kasvatustehtävän lisäksi velvollisuus tukea oppilaiden hyvinvointia yhteistyössä kotien kanssa. (Opetushallitus, 2014, s. 16.) Nuorten mielenterveyden edistäminen kouluissa edellyttää hyvää yhteistyötä nuorten, vanhempien, huoltajien, opettajien ja koulun muun henkilökunnan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kesken (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021b).

Koulun aikuiset ovat nuoren elämässä läsnä lähes päivittäin. Heidän merkityksensä korostuu, jos nuorella ei ole kotona turvallisia aikuisia tai jos nuori kokee yksinäisyyttä. Oppilaiden on tärkeä tietää, millaista tukea ja apua koulussa on saatavilla, ja kenen puoleen he voivat tarvittaessa kääntyä. Koulun ja nuorisotyön aikuiset voivat olla merkityksellinen osa nuoren turvaverkkoa. Oppilashuollon painopiste on siirtynyt korjaavista palveluista ennaltaehkäisevään yhteisölliseen työhön ja hyvinvoinnin edistämiseen. (Pesonen ym., 2019, s. 24.)

Koulun vuorovaikutus, toimintatavat ja rakenteet välittävät nuorelle arvoja. Yhteisönä koulu on merkityksellinen arvoyhteisö nuorelle. Koulun arvomaailma näkyy koulun säännöissä, toimintamalleissa, tiedonkulussa, tapahtumissa sekä aikuisten tavassa toimia. Nämä kaikki viestivät nuorelle arvoista ja asenteista esimerkiksi sukupuolirooleihin ja moninaisuuteen liittyen. Näillä on myös vaikutusta asenteisiin ja ennakkoluuloihin. Omat arvot ja niiden mukaan eläminen muodostavat osan ihmisen hyvinvoinnista. (Pesonen ym., 2019, s. 50.)

Eliisa Leskisenojan ja Erja Sandbergin kirjassa ”Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi” positiivisella pedagogiikalla tarkoitetaan positiivisen psykologian periaatteiden ja menetelmien soveltamista opetus- ja kasvatustoiminnassa. Maailmalla käytetään myös termiä positiivinen kasvatus, joka tarkoittaa kuta kuinkin samaa. Positiivisen kasvatuksen tarkoituksena on edesauttaa koulu- ja kasvatusyhteisöjen kukoistamista. Sen pyrkimyksenä on lisätä hyvää ja tuoda kaikista ihmisistä esiin parhaimmat puolet. Tavanomaisten taitojen rinnalla edistetään hyvinvointia ja opetetaan hyvän luonteen taitoja. (Leskisenoja & Sandberg, 2019, s. 17–18.)

Hyvinvointia tulee opettaa ja siihen koulu on hyvä paikka, koska siellä nuoret viettävät suuren osan ajastaan. Kodin ohella koulu on nuoren tärkein kehitysympäristö. Nuorten aktiivista toimijuutta oman hyvinvoinnin edistäjinä voidaan vahvistaa opettamalla heille hyvinvointitaitoja. Hyvinvoinnin edistämisellä voi olla positiivisia vaikutuksia nuorten akateemisten taitojen ja valmiuksien kehittämisessä. Hyvinvointi edistää kouluun kiinnittymistä ja myönteistä koulukäyttäytymistä. Onnelliset nuoret oppivat paremmin. (Leskisenoja & Sandberg, 2019, s. 18–19.)

Sirkustemppeja tärkeämpää on myönteinen ilmapiiri, välittävät ja kannustavat ihmiset sekä korkealaatuinen, innostava ja nuorten kokemusmaailmaa hyödyntävä opetus. Positiiviseen pedagogiikkaan kuuluu ahkeran työnteon kulttuuri, usko osaamisen parantamiseen sinnikkään ponnistelun, oikeiden strategioiden ja muilta saadun avun turvin. Vahvuusperustainen työskentelyilmapiiri motivoi nuoria yrittämään parhaansa. (Leskisenoja & Sandberg, 2019, s. 19.)

Koulun toimintakulttuurin tulisi tukea nuorten hyvinvointia ja olla tärkeä tukipilari nuoren elämässä. Leskisenoja ja Sandberg listaavat kirjassaan positiivisen koulukulttuurin peruslähtökohtia. Täytyy ymmärtää hyvinvoinnin merkitys turvallisen, toimivan ja tehokkaan koulu yhteisön taustatekijänä. Päivittäiseen koulutyöhön sisällytetään käytänteitä, jotka tukevat niin nuorten kuin henkilökunnankin hyvinvointitaitoja. Koulutyössä on uskottava kunkin nuoren mahdollisuuksiin oppia ja kehittyä. Kiinnitetään huomiota siihen, mikä on hyvää ja potentiaalista. Huomioidaan persoonallisuus, kyvyt, kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet. Ei anneta heikkouksien määritellä, vaan suhtaudutaan myönteisesti ja vahvuusperustaisesti. Positiivisessa koulu yhteisössä panostetaan laadukkaisiin ihmissuhteisiin. Nuoret haluavat tulla kuulluksi, toivovat merkityksellisiä kohtaamisia ja läsnäoloa. Hyvinvointia edistävässä koulussa on korkealaatuista, osallistavaa ja motivoivaa opetusta. Toimiva yhteistyö kodin ja koulun välillä on tärkeää ja nuori hyötyy kodin ja koulun välisestä kasvatuskumppanuudesta. (Leskisenoja & Sandberg, 2019, s. 21–23.)

3 OSALLISUUS

Osallisuus on terveyden ja tasa-arvon edellytys sekä terveyttä edistävä tekijä. Eri laeissa käytetään myös käsitteitä osallistuminen ja vaikuttaminen, jotka ovat väyliä osallisuuteen. Osallisuus on keskeinen keino vähentää syrjäytymistä, köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin on olennainen osa yhteiskunnallista osallistumista. Osallisuuden edistäminen on huomioitava monitasoisesti kulttuurissa, käytännössä ja yhteiskunnan palveluissa. Sitä voidaan edistää tukemalla osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, tarjoamalla oikeanlaista ja riittävää tukea ja tukemalla työelämään pääsyä sekä siellä pysymistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022.)

Osallisuus on tunne siitä, että ihminen kokee kuuluvansa johonkin. Se ilmenee luottamuksena, yhdenvertaisuutena, arvostuksena ja mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössään. Osallisuus lisää ihmisen hyvinvointia ja vaatii kykyä olla

aktiivinen toimija omassa elämässään. Osallisuuden keskeinen edellytys on, että ihmisellä on kyky hyödyntää omia voimavarojaan. Parhaiten osallisuutta edistetään arjen ympäristöissä. (SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, 2018.) YK:n lastenoikeuksien 12 artiklan mukaan lapsilla on oikeus ilmaista näkemyksensä kaikissa omia asioitaan koskevissa asioissa ja lapsen näkemykset on otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti. Lapsille on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa. (Lapsen oikeudet, i.a.)

Osallisuus sosiaalipedagogisena käsitteenä ymmärretään ihmisen ja yhteisön välille muodostuneena suhteena, jonka osa-alueita ovat johonkin kuuluminen, osallistuminen ja kuulumisen tunne. Kun kaikki nämä osa-alueet yhdessä toteutuvat, toteutuu myös osallisuus. Tällöin ihminen on osa, toimii osana ja kokee olevansa osa yhteisöä. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 138.)

Nuorten osallisuudesta on laadittu laatukriteerit, joiden avulla voi arvioida nuorten osallisuuden toteutumista. Laatukriteerit on jaoteltu neljään osa-alueeseen; nuoren kokemus osallisuudesta, nuoret yhteisön voimavarana, nuorten mahdollisuudet vaikuttaa ja nuorten osallisuuden edellytysten luominen. Laatukriteerien mukaan kohtaaminen on kuuntelevaa sekä ikä- ja kehitystasolle sopivaa osallistumista, nuoren vapaan mielipiteen ilmaisun tukemista ja vapaaehtoista osallistumista. Osallistamisella on tarkoitus ja sen tulee olla osa päätöksentekoprosessia. Osallistuminen on tasa-arvoista ja yhdenvertaista. Nuorilla tulee olla vaikutusmahdollisuus merkityksellisiksi koettuihin asioihin ja palveluihin. Osallistumisen ja vaikuttamisen tavat ovat monipuolisia ja nuoret ovat osa päätöksentekoprosessia. Osallisuuden vahvistaminen kuuluu kaikille toimialoille. Kunta tekee yhteistyötä muiden organisaatioiden kanssa osallisuuden tukemiseksi. Viranhaltijat ja työntekijät saavat koulutusta nuorten osallisuudesta. Nuorille suunnattu viestintä on heidän tarpeiden ja toiveiden mukaista. (Nuoret ja osallisuus, i.a.)

Kouluilla ja oppilaitoksilla on erityinen asema nuorten osallisuuden kokemusten tuottamisessa. Opetussuunnitelmiin kuuluvat oleellisena osana yhteiskunnallinen osallistuminen, vaikuttaminen ja myönteisen muutoksen aikaansaaminen. Opetussuunnitelmien toteutumisen edellytyksenä on kehittää kunnan eri toimijoiden yhteistyötä ja toimintatapoja. Kouluissa on mahdollisuus edistää nuorten

osallisuuden kokemuksia monin eri tavoin. Oppilas- ja opiskelijakunnat ovat yksi väylä nuorten osallistamiseen kouluissa. Oppilaskuntien tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää oppilaiden ja koulun välistä yhteistyötä. (Nuoret ja osallisuus, i.a.)

Se, että nuorten mielipiteitä kuunnellaan ja arvostetaan, vaikuttaa nuoren kokemukseen osallisuudesta. Nuoren kokemus omasta osallisuudestaan lisää kouluun kiinnittymistä ja opiskelumotivaatiota. Yhteisöön kuulumisen tunne on merkityksellistä ja vaikuttaa mielenterveyteen. Oppilaita tulee ottaa mukaan päätöksentekoon ja keskusteluun yhteisistä asioista. Osallisuuden kokemuksia pystytään vahvistamaan pienilläkin teoilla esimerkiksi kysymällä kuulumisia ja antamalla mahdollisuus vaikuttaa työskentelytapoihin. Oppilaiden tulisi päästä näkemään omien toiveiden ja tarpeiden toteutuminen myös käytännössä. Myös koulun henkilöstön osallisuuden kokemuksiin tulee kiinnittää huomiota, sillä tutkimusten mukaan koulun aikuisten hyvinvointi ja kokemukset osallisuudesta heijastuvat myös oppilaiden hyvinvointiin. (Pesonen ym., 2019, s. 25.)

Osallisuus on nimetty usein koulujen kehittämiskohteeksi. Vuonna 2013 nuorisobarometrissä kysyttiin nuorten kokemuksia mahdollisuudesta vaikuttaa omiin asioihinsa. Vain kolmannes vastaajista koki voivansa vaikuttaa koulun päätöksentekoon. Muut kyselyt ovat tuottaneet samankaltaisia vastauksia. Tutkimusten mukaan koulu ei tuota kokemusta siitä, mitä päätöksentekoon osallistuminen on. Suurelle osalle koulu tarjoaa asiakkuutta, mutta ei mahdollisuutta vaikutta osana demokraattista yhteisöä. (Kiilakoski, 2016, s. 41.)

Perusopetuslaissa sanotaan, että opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden osallisuutta. Tulee huolehtia siitä, että kaikki oppilaat voivat osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvissä asioissa. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja järjestyssäännön valmisteluun. (L 628/1998 47a§.) Nykyisin myös opetussuunnitelma painottaa oppilaiden osallisuutta yhteisön toiminnan sekä hyvinvoinnin rakentamisessa (Pesonen ym., 2019, s. 11).

Opetussuunnitelman mukaan koulun opetus tulee järjestää siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaiden tulee saada kokemuksia yhteisöllisyydestä ja demokraattisesta toiminnasta. Luonteva tapa vahvistaa osallisuutta on oppilaiden mahdollisuus osallistua koulutyössä oman ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun. Oppilaita tulee rohkaista vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Perusopetuslain mukaan kouluilla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilas-toimikunta, jonka tehtävänä on edistää oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia, osallistumista ja yhteistoimintaa. (Opetushallitus, 2014, s. 34.)

4 KOHTAAMINEN

Useimmiten kohtaaminen on arkista kanssakäymistä. Kohtaamisen perusta on lähimmäisyydessä, kanssakulkemisessa ja ihmisyydessä myös silloin, kun se tapahtuu työntekijän ja asiakkaan välillä. Tekemistä oleellisempaa on oleminen. Luonnollinen ja arkinen kohtaaminen on yksinkertaista ja aitoa. Asetutaan kasvokkain toisen kanssa, ja halutaan jakaa ihmisyyden iloineen ja kipuineen. Kohtaaminen on kanssakäymisen ydin. Se on teeskentelemätöntä ja konstailematonta. Se on helppoa, koska se on yksinkertaista, mutta vaikeaa, koska sitä ei voi suorittaa. Kohtaamiseen ei voi pakottaa itseään eikä toista. Sitä ei myöskään opi kirjoista. Jokainen voi sen kuitenkin oppia. Kohtaaminen vaatii rohkeutta asettua todelliseen vuorovaikutukseen ja suostumista yksinkertaisuuteen. Kohtaaminen on pröystäilemätöntä pysähtymistä ja yhdessä kulkemista. (Mattila, 2008, s. 32–33.)

Kohtaaminen on toista ihmistä kohti käymistä. Kohtaaminen tapahtuu ihmisyyden välityksellä. Kun ihmisten elämänpiirit saavat kosketuspintaa keskenään, syntyy aitoa kohtaamista. Se tapahtuu läsnäolon, jakamisen ja vakavasti ottamisen kautta. Suorittamisen sijaan kohtaamisessa on keskityttävä olemaan ja välittämään. (Mattila, 2008, s. 12–13.)

Vakavasti ottaminen on toisen persoonallisuuden arvostamista. Luottamuksellinen ja välittävä ilmapiiri vaatii läsnä olemista. Luottamusta tarvitaan, jotta joku on valmis jakamaan tarinansa toisten kanssa. Ulkoa opitut vuorosanat on syytä unohtaa ja oma ihmisyyys laitettava alttiiksi. Tämän myötä on mahdollista olla ihminen ihmiselle. Kun uskaltaa katsoa itseään silmiin, voi aidosti kohdata toisiakin. (Mattila, 2008, s. 13–14.)

Arvostava ja kunnioittava ilmapiiri mahdollistaa hyvän ja rakentavan vuorovaikutuksen. Arvostaminen on hyvän elämän rakennusaine, joka on tavoiteltavaa. Se on hoidon ja huolenpidon kulmakivi. Ihmisyyden arvostaminen ei ole kiinni säävutuksista tai onnistumisista vaan se on saman arvon antamista jokaiselle. (Mattila, 2008, s. 15.)

Kohtaamisessa tarvitaan nöyryyttä. Se on itsensä näyttämistä ja näkemistä epätydellisenä ja keskeneräisenä ihmisenä. Nöyryys ei tarkoita nöyristelyä eikä itsensä mitätöintiä tai vähättelyä. Nöyryydessä on myötätuntoa, kiitollisuutta ja jakamisen valmiutta. Nöyryydessä näkyy, että ollaan tässä, on lupa ja mahdollisuus toivoa sekä välittää toivoa myös muille. Kohtaaminen vaatii myös itsensä arvostamista, joka ei ole ylpeyttä. Itsensä arvostaminen on kiitollisuutta ja iloa elämästä ja taidoista. Ihminen toteuttaa omaa tehtävänsä maailmassa omilla kyvyillään ja elämäkokemuksellaan. Tällä tavalla elämänrohkea ihminen viestii kohdantesaan toisenkin arvostamista. (Mattila, 2008, s. 20.)

Hyvä vuorovaikutus vaatii luottamusta. Luottamus on tärkeä osa inhimillistä vuorovaikutusta, ja ne ovat asiakassuhteissa edellytyksiä hyvälle yhteistoiminnalle. (Mattila, 2008, s. 23.) Toiseen ihmiseen on vaikea luottaa ilman aitoa kohtaamista. Lapsen tai nuoren ja työntekijän välisen luottamuksen syntymisen edellytyksenä on onnistunut kohtaaminen. Työntekijän kyky asettua hetkeen, olla läsnä ja kuulla, vaikuttaa paljon kohtaamisen onnistumiseen. Kokemus ja harjoittelu auttaa tässäkin asiassa. Omia kohtaamis- ja vuorovaikutustaitojaan jokainen työntekijä kehittää koko työuransa ajan. Osallisuutta ja vuorovaikutusta tukevalla toimintakulttuurilla luodaan keskinäisen huolenpidon kulttuuria. Yksikin luottamuksellinen kohtaaminen voi saada alulle isoja ja merkittäviä asioita. (Hietanen-Peltola, 2019.)

Kohtaamisella voi rakentaa tai rikkoa. Ihminen voi vahvistua tai haavoittua kohtaamisessa. Toiminnan onnistumisen tae ja edellytys on onnistunut kohtaaminen. Kaunis katse ja ystävällinen ele on hyvä lähtökohta, mutta niiden lisäksi tarvitaan kuuleminen ja toisen ihmisen nähdynksi tuleminen. (Mattila, 2011, s. 15.) Hyvä katse sisältää iloa, toivoa, hyväksyntää, arvostusta, luottamusta, anteeksiantoa ja vahvuutta. Kaunis katse välittää asennetta ja mielenlaatua, jolla kohtaamme toisen ihmisen. Riippumatta tilanteesta, aina voi olla arvostava, kunnioittava ja välittävä, toiveikas ja huolehtiva. Halutessamme toiselle hyvää, katsomme häntä kauniisti. Ihminen, etenkin lapsi, tulkitsee katseesta, onko hän hyväksytty ja pidetty. Jokaisesta katseesta rakentuu lapsen omanarvontunto. (Mattila, 2011, s. 27.)

Aikuisen ja lapsen roolit ovat erilaiset. Lapsen kohtaaminen on erityistä. Aikuisella on kohtaamisessa aina suurempi vastuu roolinsa, ymmärryksensä ja elämäkokemuksensa vuoksi. Aikuiselta odotetaan joustavuutta, lempeyttä, huolehtivuutta ja tarkkanäköisyyttä. Kasvatustehtävän vastaanottanut aikuinen on lupautunut olemaan lapsen kasvua tukemassa. Tämä sisältää vastuun lapsen vahvistavasta kohtaamisesta. On aikuisen vastuulla, että lapsi tulee kohdatuksi kauniisti, on turvassa, eikä tule loukatuksi. Aikuisen tehtävä on varmistaa, ettei lapsi menetä turvallisuuttaan, vaikka hänen tapansa toimia ei miellyttäisi aikuista. Lapsuudessa luodaan perustaa elämänuskolle, elämänrohkeudelle ja elinvoimalle. Jokainen hyvä kohtaaminen on merkityksellinen ja niistä lapsen mieli kokoaa käsitystä itsestään, muista ihmisistä, ihmisten välisestä toiminnasta, yhteisön luotettavuudesta ja siitä, kantaako elämä. (Mattila, 2011, s. 18.)

Ammattilaiselta vaaditaan roolinottokykyä, jotta hän voi kuvitella itsensä asiakkaan tilanteeseen. Asiakkaaseen täytyy suhtautua empaattisesti. Voi yrittää ymmärtää syitä käyttäytymisen takana, vaikka ei hyväksyisi käytöstä tai toimintatapoja. Ammattilaisen tulee asennoitua asiakkaaseen myönteisesti ja kunnioittavasti, esimerkiksi keskustelemalla asiakkaan hyvistä puolista, voimavaroista ja onnistumisista. Sanattomalla viestinnällä on iso merkitys. Esimerkiksi eleet, äänensävyt ja ilmeet viestivät lämpöä. On oltava kiinnostunut tilanteesta. (Juujärvi, 2007, s. 81, s. 85.)

Työntekijän arvostus ja kunnioitus asetetaan testiin, kun vastapuolena on esimerkiksi uhmakas ja hämmentynyt nuori. Työntekijälle voi olla haastavaa myös tilanne, joka nostaa pintaan työntekijälle kipeitä asioita. Kohtaaminenkin voi joskus epäonnistua. Vaikka aikomus olisi hyvä, jokin voi suistaa kohtaamistilanteen raihteiltaan. Epäonnistuminen on hyvä myöntää ja käydä läpi. Mikäli työntekijä kadottaa arvostavan asenteensa, on hyvä pohtia, mitä itsessä tapahtui ja mikä johti epäonnistumiseen. Virheitä tapahtuu kaikille ja niiden jälkeen on tärkeää yrittää uudelleen. (Mattila, 2008, s. 21–22.)

5 KOULUNUORISOTYÖ

Laajalti Euroopan tasolla nuorisotyön ymmärretään perustuvan arvoihin ja olevan osa ihmisoikeuksia, monimuotoisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta, rauhaa sekä demokratiaa. Nuorisotyö vaatii jatkuvaa innovaatiota ja jatkokehitystä. Nuorisotyön mahdollisuudet riippuvat tuesta ja rakenteista, joissa se tapahtuu. Nuorisotyö on muuttunut yhä ammattimaisemmaksi. Suomen nuorisotyön mallia muovaavat hyvinvointivaltion ihanteet. Nuorisotyötä on säännelty vuodesta 1972 lähtien, jolloin hyväksyttiin ensimmäinen nuorisoasioita koskeva laki. Nuorisotyön lähtökohtia ovat pedagogisuus ja demokraattisuus. (Schidt ym., 2017, s. 53–54.)

Nuorisotyön varhaiset juuret Suomessa ulottuvat 1640-luvulle, jolloin Kuninkaallisen Turun Akatemian ylioppilasnuorten itsenäisesti solmimat yhteenliittymät ja osakuntalaitos asetettiin professoreiden valvontaan. 1600–700-luvuilla kehittyi perinteitä, joista toveri-, oppilas- ja teinikunnat saivat alkunsa. Opettajien panos liittyi kuraattorin tehtäviin ja rehtorin tarkastusoikeuksiin. Nämä opetuksen ulkopuoliset nuorten ryhmittymät herättivät sekä ymmärrystä että huolta, ja oppilaitosten omat toimijat veloitettiin katsomaan nuorten keskinäisen toiminnan perään. 1800–1900-lukujen vaihteessa syntyi nuorisotyön perustan rakentaneet kansalaisjärjestöt. Opettajilla oli merkittävä rooli järjestötoimintaan perustuneessa suomalaisessa nuorisotyössä. Opettajat toimivat eri seurojen ja kerhojen vetäjinä. Aktiivisilla opettajilla oli merkittävä osuus oppilaitoksiin läheisesti

kytkeytyneen nuorisotyön synnyttäjinä, kehittäjinä, tekijöinä ja tukijoina. 1940-luvulla nuorisotyö vakiintui sekä käsitteenä, että toimintana koululaitokseen. Keväällä 1944 kansakoulun järjestysmuodon perusteita koskevaan lakiin lisättiin pykälä, jonka mukaan kansakoulujen oli yhteistyössä nuorison hyväksi toimivien järjestöjen kanssa tuettava koulunsa päättäneiden nuorten sivistysharrastuksia. Kyseisen lain mukaan kansakoulunopettajan oli osallistuttava nuorisotyönjohtajakurssille ja suoritettava tutkinto nuorisokasvatusopissa. (Nieminen, 2023, s. 17–18.)

Kunnallinen nuorisotyö sekä koulun nuorisotyö kehittyivät rinta rinnan 1940-luvulta 1960-luvulle. Peruskoulujärjestelmän luominen 1960–1970-luvuilla säilytti aluksi koulun nuorisotyön ennallaan. 1980-luvun säädöksissä nuorisotyön käsite on esiintynyt lähinnä nuorisokerhotoyöksi ymmärrettynä, ja katosi sen jälkeen perusopetuksen lainsäädännöstä. Nuorisopolitiikka, nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen voimistuivat ja nämä kouludemokratia- ja kouluneuvostohankkeet jättivät aluksi koulun nuorisotyön jalkoihinsa. Tämän aallon hiivuttua syntyi uudelleen kiinnostus kerhotoimintaan ja koulun ja nuorisotoimen viralliseen yhteistyöhön. Entisenlaiseen yhteistyöhön Suomessa ei kuitenkaan enää päästy. Vuonna 1998 kerhotoyö sisällytettiin perusopetuslakiin. Samoihin aikoihin alkoi koulujen aamu- ja iltapäivätoimintojen kehittäminen, joka nähtiin uutena avauksena koulun ja nuorisotyön yhteistyölle. Koululaitoksessa ryhdyttiin puhumaan lasten, nuorten ja oppilaiden hyvinvoinnista. Vuosituhannen vaihteessa monialaiseen yhteistyöhön patistettu nuorisotyö on tullut oppilaitoksiin. (Nieminen, 2023, s. 18–20.)

Koulunuorisotyö on nuorisotyön muoto, jossa nuorisotyöntekijä on kiinteä osa koulun arkea ja koulun henkilökuntaa. Koulunuorisotyö on ennaltaehkäisevää ja yhteisöllisyyttä tukevaa työtä. Työtehtäviin kuuluu muun muassa yhteisöllisyyden kasvattaminen, kiusaamisen ehkäisy ja kouluviihtyvyyden parantaminen sekä näihin liittyvät menetelmät. Koulu ja nuorisotyö ovat tehneet jo pitkään yhteistyötä, mutta se on yleistynyt 2000-luvulla. Kouluilla on tarvetta aikuiselle, jolla on aikaa nuorten kohtaamiseen. Koulunuorisotyöntekijä voi työskennellä myös nuorten vapaa-ajalla nuorisotiloilla ja muissa toiminnoissa. Kun koulunuorisotyöntekijä on entuudestaan tuttu, on nuorten helpompi osallistua ja ottaa kontaktia. (Ahlberg ym., i.a, s. 2.)

Koulu on työyhteisö, jossa työskentelee useita ammatteja edustavia ihmisiä, joiden tavoitteena on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin eri tavoin. Koulun toimintaa voidaan kehittää tuomalla kouluun uusia aikuisia ja erilaisia työotteita. Nuorisotyö on lisääntynyt kouluissa, ja tuonut sinne uudet ammattilaiset opettajien, koulunkäynninohjaajien, kuraattoreiden, terveydenhoitajien ja muun sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön lisäksi. (Kiilakoski, 2016, s. 8.)

Koulunuorisotyön käsite ei ole vielä vakiintunut. Esimerkiksi valtion erityisavustusta jaettiin *kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön*, koska ilmaus kuvaa ammattiryhmien kasvatuskumppanuuteen perustuvaa, oppilaitosten ulkopuolellekin laajentuvaa toimintaa, kun taas termi koulunuorisotyö kuvaa enemmän kouluissa ja koulujen ehdoilla toimivaa toimintaa. Kouvolan kaupungin laaja-alainen käsikirja on otsikoitu ”Koulunuorisotyön käsikirjaksi”. Käsikirja kuvaa koulunuorisotyötä vakiintuneeksi toiminnaksi, jossa koulunuorisotyöntekijä on läsnä koulun arjessa (Ahlberg ym., i.a., s. 3). Käytämme opinnäytetyössämme termejä koulunuorisotyö ja koulunuorisotyöntekijä.

Koulunuorisotyö ja sen potentiaali on tunnustettu myös valtiovallan taholta. Nuorisotyö nähdään toimijana, jolla on koulussa toimiessaan mahdollisuus tukea nuorten hyvinvointia. Koulunuorisotyön tavoite on tuoda kouluille työtettä, joka on nuorisolähtöinen, tunnistaa nuorten erilaiset elämäntilanteet sekä heille merkitykselliset sosiaaliset maailmat ja ymmärtää nuorten erilaiset tarpeet ja kulttuurit sekä niiden kytkökset koulun arkeen. Siinä painottuu myönteiset suhteet ja nuorten näkeminen voimavarana. (Jurvanen ym., 2021.)

Koululla ja nuorisotyöllä on samanlaisia päämääriä. Osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen sekä kasvun ja elämänhallinnan tukeminen ovat sekä perusopetuksen, että nuorisotyön tavoitteita. Nuorisotyö on kouluissa ehkäisevää työtä osana oppilashuoltoa. Sen tavoitteena on osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä non-formaalien oppimisympäristöjen luominen. (Jurvanen ym., 2021.)

Vaikka päävastuu kasvatuksesta tulisi olla kodeilla, on koulun kasvatustehtävä alkanut korostua, eikä koulun henkilöstöresurssit riitä lisääntyneeseen

kasvatusvastuuseen. Nuorisotyöllä voidaan vahvistaa koulun kasvattajayhteisöä. Valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan 2020–2023 on kirjattu nuorisotyön vakiinnuttaminen osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöjä. Tavoitteena on merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. (Kantonen ym., 2021, s. 6–7.)

Nuorisotyön ajatellaan tuovan kouluun ja nuorten kohtaamiseen uudenlaisen elementin. Trudi Cooper on nuorisotyön teoriaa rakentanut tutkija, jonka mukaan kaikki tavat ymmärtää nuorisotyötä ovat yhteydessä arvoihin ja nuorisotyön paikalliseen kehitykseen. Hänen mukaansa nuorisotyön keskiössä on nuorten elämä huolineen ja asioineen. Nuorten välisten sosiaalisten suhteiden, siteiden ja sosiaalisen ympäristön huomioiminen on myös keskeistä. Nuorisotyössä työskennellään kannustavien ja ystävällisten suhteiden kautta ja lähestytään nuoria kokonaisvaltaisesti. Informatiivinen kasvatus, huolen etiikka ja nuorten kukoistuksesta huolehtiminen sekä osallisuuden, oikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen ovat Cooperin mukaan tärkeitä nuorisotyön lähtökohtia. (Jurvanen ym., 2021.)

Elämme koulunuorisotyön vakiinnuttamispyrkimysten aikaa ja koulunuorisotyö hakee paikkaansa suomalaisissa kouluissa. Nuorisotyö nähdään potentiaalisena ja myönteisenä muutosvoimana koulukontekstissa. Koulukulttuurin kokonaisvaltainen muuttaminen ja kasvatuskumppanuus opettajien ja koulun muiden ammattilaisten kanssa on tärkeämpää, kuin yksittäisten menetelmien tai irrallisen ammattiryhmän tuominen kouluun. (Jurvanen ym., 2021.) Kanuuna on kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkosto, jonka tavoitteena on vahvistaa kentän osaamista, lisätä työn tunnettavuutta ja tiedontuotantoa sekä kehittää nuorisotyön laadun arviointia. Nuorisotyö koulussa -verkosto on tarkoitettu kaikille nuorisotyötä kouluissa tekeville. Se on perustettu vuonna 2015, vuosina 2012–2014 toteutuneen hankkeen pohjalta. Hankkeen tutkijana työskenteli Tomi Kiilakoski, jonka tuotoksiin viittaamme työssämme. (Kanuuna, i.a.)

Alueellisesti ja valtakunnallisesti nuorisotyön malleja kouluihin ja oppilaitoksiin kehittää myös Osaamiskeskus Nuoska. Nuoska on yksi kuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista osaamiskeskuksista, jotka yhdessä muodostavat

valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan tavoitteiden toimeenpanoa tukevan kokonaisuuden. Nuoskan tavoitteena on koota ja tehdä tunnetuksi nuoriso- ja opetustoimen hyviä käytänteitä sekä mallintaa ja kehittää kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää laadukasta nuorisotyötä. (Xamk, i.a.)

Nuorisotyötä koulussa on kehitetty vuosina 2011–2013 valtakunnallisessa hankkeessa ”*Uusiutuva koulu ja nuorisotyö.*” Hanke on ollut osa Humanistisen ammattikorkeakoulun nuorisoalan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Marjo Kolehmainen ja Pauliina Lahtinen ovat kirjoittaneet hankkeen loppuraportin pohjalta julkaisun, jonka tarkoituksena on selventää nuorisotyön työmuodon tilannetta eri koulutusasteilla sekä antaa ideoita ja konkreettisia toimintamalleja kuntien kehittämistyön tueksi. Kolehmainen ja Lahtinen kirjoittavat koulunuorisotyön toteutumisesta neljällä eri tasolla. Tilatasolla käytetään yhteisiä tiloja, menetelmätasolla hyödynnetään nuorisotyön menetelmiä. Kommunikaatiotasolla vaihdetaan tietoa toiminnasta ja nuorista. Neljäs taso on kasvatuskumppanuus, jossa nuorisotyöntekijä on läsnä koulun arjessa yhteistyössä muiden ammattikuntien kanssa. (Kolehmainen & Lahtinen, 2014, s. 18–21.)

Kolehmainen ja Lahtinen nimeävät useita rooleja koulussa toimivalle nuorisotyöntekijälle. Sopivan tiukka kasvattaja, jolla on pilkettä silmäkulmassa, luotettava ja puolueeton rinnalla kulkeva aikuinen, ymmärtävä ja kuunteleva ohjaaja, joka tukee elämänhallintaa, koulun ja vapaa-ajan kasvuympäristöjen koordinaattori, nuorten ja koulu yhteisön innostaja sekä yhteisöllisyyden kehittäjä. Koulunuorisotyöntekijän on myös kuunneltava ja tuettava muuta henkilöstöä heidän työtehtävissään. (Kolehmainen & Lahtinen, 2014, s. 58–60.)

On esitetty, että muusta henkilöstöstä poiketen nuorisotyöntekijöiden toimintaympäristönä voidaan pitää yhteisöä, joka ylittää koulun fyysiset rajat. Nuorisotyössä korostuu nuorisolähtöisyys, vapaaehtoisuus, yhteisökasvatus ja epävirallinen oppiminen. Koulunuorisotyön vahvuuksina nähdään luottamuksellisten ja turvallisten suhteiden rakentaminen nuoriin ja näiden oppimisen tukeminen nuorista lähtevällä, kokonaisvaltaisella työotteella. Nuorisotyön tulisi olla koulukulttuuria uudistava voima, ei opettajuuden tai hyvinvointiammattilaisten jatke. (Jurvanen, ym., 2021.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Työelämäyhteistyökumppani ja toteutusympäristö

Opinnäytetyön työelämäyhteistyökumppanina on Karvian kunnan yhtenäiskoulu Opinpolku sekä Karvian kunnan nuorisotoimi. Opinnäytetyö liittyy Aluehallintoviraston erityisavustukseen kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Hankkeen tarkoituksena on vahvistaa ja kehittää kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kiinnittymistä kouluyhteisöön sekä vähentää koronapandemian aikaisten rajoitustoimien vaikutuksia nuoriin. Tavoitteena on myös tukea Ukrainasta sodan vuoksi saapuneiden nuorten integroitumista kouluyhteisöön. Avustuksella toteutetaan nuorisolakia, jossa säädetään muun muassa nuorisotyön edistämisestä. Avustuksen myötä Karviaan palkataan koulunuorisotyöntekijä ensi lukuvuodeksi. Karvian kunnassa hanke käynnistää koulunuorisotyön kehittämisen osaksi pysyvää toimintaa Karvian kunnassa. Tavoitteena on nuorten psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin sekä kouluviihtyvyyden lisääminen. Hankkeen myötä koulun toiminta ja koulunuorisotyö kiinnittyy luontevaksi osaksi kunnan muuta nuorisotyötä ja -toimintaa.

Kunnassa toimii vain yksi koulu, jossa tavoitetaan kaikki kunnan nuoret. Koulussa ei ole ollut nuorisotyöntekijää eikä muutakaan matalan kynnyksen henkilöä, jonka työn painopiste olisi ollut nuorten kohtaamisessa ja yhteisöllisessä työssä. Kunnassa on erillinen nuorisotila ja urheilutalo, joissa nuorilla on mahdollisuus toimia ja harrastaa. Nuorisotilatoimintaa ja aukioloaikoja kehitetään uuden nuorisosihteerin aloitettua työssään. Tavoitteena on myös vahvistaa nuorisotyön asemaa ja yhteistyötä koulun ja nuorisotoimen välillä. Oppilailta on tullut toive, että koulussa pitäisi olla aikuinen, jolla on aikaa jutella ja joka olisi saatavilla päivittäin ilman ajanvarausta.

Karvia on pieni, itsenäinen kunta Pohjois-Satakunnassa. Asukkaita Karviassa on 2300. Pienellä paikkakunnalla on keksittävä joustavia ja luovia, paikallisia ratkaisuja vastaamaan tarpeisiin. Erilaisia tehtäviä ja virkoja yhdistelemällä on saatu

tehostettua henkilöstöresursseja. Esimerkiksi nuorisosihteerille kuuluu sekä kulttuuri- että nuorisotoimen tehtävät. Karviassa on yhtenäiskoulu, jossa esikoulusta yhdeksänteen luokkaan opiskelee noin 200 oppilasta. Alakoulussa toimii yleisopetuksen luokkien lisäksi yksi pienryhmä. Yläkoulussa on kolme yleisopetuksen luokkaa sekä Joustavan perusopetuksen luokka. Jopo-opettaja toimii myös yläkoulun laaja-alaisena erityisopettajana. Joustavan perusopetuksen luokassa työskentelee tällä hetkellä yksi koulunkäynnin ohjaaja, joka on yksi koulun kuudesta vakituisesta koulunkäynninohjaajasta. Lisäksi koulussa on kuusi määräaikaista koulunkäynninohjaajaa, lastenhoitaja, lastentarhanopettaja, seitsemän luokanopettajaa, kolme erityisopettajaa ja seitsemän aineenopettajaa, joista kolme on yhteisiä naapuripaikkakunnan kanssa. Lisäksi kouluterveydenhoitaja, kuraattori ja opinto-ohjaaja käyvät koululla noin puolitoista päivää viikossa.

Nuorisotyö Karvian kunnassa on vielä hyvin alkutekijöissään. Aiempina vuosina kunnan nuorisotyötä on tehnyt pääasiassa 4H-yhdistys, jonka toiminta paikkakunnalla päättyi kolme vuotta sitten. Kunnassa on nuorisotila, joka on toiminut työllistettyjen valvojien toimesta, koska nuoriso-ohjaajia ei ole ollut. Opinnäytetyöprosessin aikana kuntaan on palkattu nuorisosihteerin, jonka tehtäviin kuuluu nuorisotyön kehittäminen ja nuorisotyö. Aktiivista työtä nuorison hyväksi kunnassa tekee myös urheiluseura Karvian Kiri ja Mannerheimin lastensuojeluliiton Karvian paikallisyhdistys, jotka ovat järjestäneet lapsille ja nuorille retkiä ja tapahtumia yhdessä nuorisotoimen kanssa.

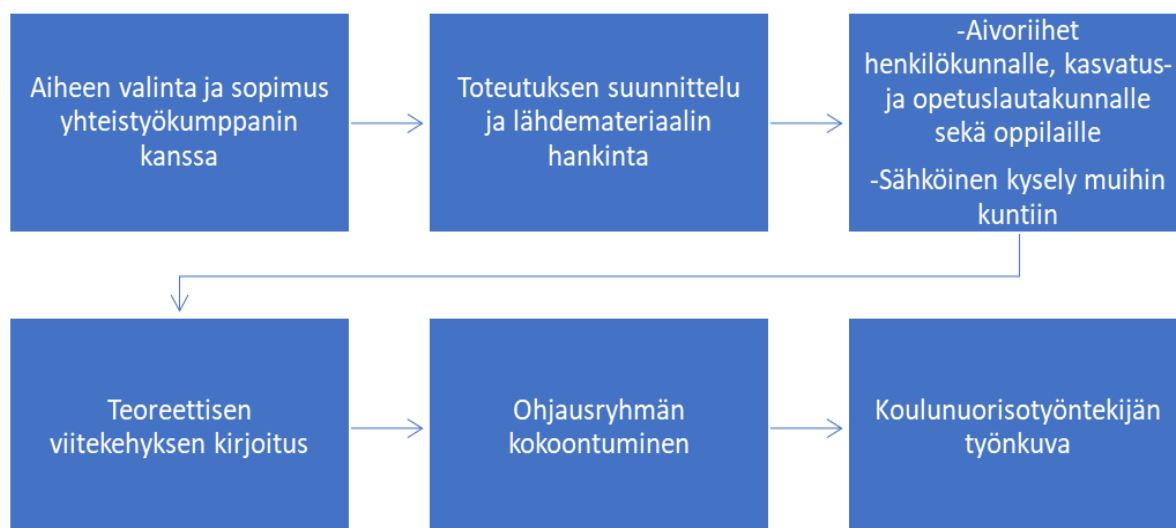
6.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Karvian kunnassa aloittaa koulunuorisotyöntekijä lukuvuonna 2023–2024. Toiveena on saada vakiinnutettua koulunuorisotyöntekijä pysyväksi osaksi koulun kasvattajayhteisöä. Koulunuorisotyö on uusi työmuoto Karviassa. Nuorten kokonaisvaltainen hyvinvoinnin tukeminen on koulunuorisotyön tärkein lähtökohta ja tavoite. Koulunuorisotyöllä pyritään lisäämään oppilaiden osallisuutta ja edistämään mielenterveyttä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on perehtyä koulunuorisotyöhön ja teoreettisessa viitekehyksessä kertoa, mitä koulunuorisotyö on. Tavoitteena on kehittää Karvian koulunuorisotyöntekijän toimenkuva, joka vastaa

Aluehallintoviraston erityisavustuksen tavoitteisiin. Esittelemme työtehtäviä ja menetelmiä, joiden avulla mahdollistetaan tavoitteiden toteutumista.

Nuorisolaki on hyvä lähtökohta opinnäytetyöllemme, jonka tavoitteena on kehittää koulunuorisotyön toimenkuvaa Karvian kuntaan. Nuorisolain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä yhteiskunnassa toimimisessa. Lain tavoitteena on myös tukea nuorten kasvua, itsenäisyyttä, yhteisöllisyyttä ja niihin liittyvien taitojen ja tietojen oppimista. Lain tavoitteena on myös kasvu- ja elinolojen parantaminen, nuorten harrastamisen tukeminen ja kansalaisyhteiskunnassa toimiminen, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Näiden tavoitteiden lähtökohdiksi laissa mainitaan muun muassa yhteisvastuu ja monialainen yhteistyö. (L1285/2016, 2 §.) Koulunuorisotyöllä pyritään edistämään tämän lain toteutumista.

6.3 Opinnäytetyön prosessi

Kaavio 1. Opinnäytetyön prosessin kuvaus.

Kaaviossa 1 on kuvattuna opinnäytetyömme prosessin eteneminen. Alkusyksyllä 2022 valitsimme aiheen ja saimme työllemme työelämäyhteistyökumppanin. Aihe ja tarkempi toteutussuunnitelma tarkentui vielä syksyn edetessä. Vuoden lopulla esittelimme seminaariryhmässä ideapaperin ja opinnäytetyön suunnitelman. Alkuvuodesta 2023 teimme sähköisen kyselyn, jonka lähetimme useiden kuntien

koulunuorisotyöntekijöille sekä pidimme aivoriihet koulun henkilökunnalle, kasvat-
tus- ja opetuslautakunnalle sekä Opinpolun oppilaille. Teoreettista viitekehystä
olemme työstäneet koko opinnäytetyöprosessin ajan. Helmikuun lopussa ko-
koontui koulunuorisotyön ohjausryhmä Karviassa. Ohjausryhmässä lyötiin luk-
koon linjauksia Karvian koulunuorisotyöhön. Ryhmä hyväksyi ehdotuksemme
koulunuorisotyöntekijän toimenkuvan sisällöstä. Maaliskuulla 2023 osallistuimme
kahteen Aluehallintoviraston koulunuorisotyötä käsittelevään etäkoulutukseen.
Tämän jälkeen olemme kirjoittaneet sisältöä tarkemmaksi, pohtineet omaa oppi-
mistamme ja ammatillista kehittymistämme sekä kirjoittaneet tiivistelmän ja tar-
kistaneet opinnäytetyön lopullisen muotoilun.

6.4 Aivoriihien toteutus ja tulokset

Käytimme opinnäytetyömme toteutuksessa hyödyksi aivoriihi-menetelmää. Aivo-
riihi eli brainstorming on menetelmä, jolla kerätään ryhmältä ideoita. Aivoriihi-vai-
heessa kaikki ideat ovat sallittuja, eikä niitä arvioida tai poisteta. (Heiniö, 2020, s.
4.) Pidimme Aivoriihi-tuokion koulun henkilökunnalle, kasvat- ja opetuslauta-
kunnalle sekä 5–8-luokkalaisille oppilaille. Tarkoituksenamme oli kerätä ajatuksia
ja ideoita koulunuorisotyöstä toimenkuvan kehittämisen tueksi. Aluksi esittelimme
opinnäytetyömme aiheen. Sen jälkeen ohjeistimme sähköisen Flinga-sovelluk-
sen käyttöä. Flinga on verkkopohjainen työkalu, joka soveltuu hyvin osallistujia
aktivoiviin menetelmiin ja yhteisölliseen tiedonrakentamiseen anonyymisti. Pai-
notimme henkilökunnalle, että aluksi keräämme vain myönteisiä ajatuksia ja ide-
oita violeteille lapuille. Aivoriihen lopuksi pyysimme osallistujia jakamaan huolia
tai haasteita vihreille lapuille. Oppilailta keräsimme violeteille lapuille ideoita siitä,
mitä asioita koulunuorisotyöntekijän tehtäviin pitäisi kuulua ja keltaisille lapuille
millainen koulunuorisotyöntekijän tulisi olla. Varasimme jokaiseen aivoriiheen ai-
kaa noin tunnin.

Kasvat- ja opetuslautakunnan aivoriihessä olivat paikalla kahdeksan lautakun-
nan jäsentä. Tämän lisäksi paikalla oli nuorisovaltuuston edustaja, koulutoimen-
johtaja sekä varhaiskasvatusjohtaja. Yhteenvedona voidaan todeta, että kasva-
tus- ja opetuslautakunnan jäsenet näkivät koulunuorisotyön hyvin tärkeänä ja

positiivisena asiana. Lautakunnan jäsenten mielestä nuoriso- ja koulutoimen on hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä, koska kohderyhmä on sama. Heidän mielestään koulunuorisotyöntekijä on rinnalla kulkija, joka mahdollistaa nuorille suoraa tukea. Yhdessä kommentissa mainitaan nuorten tarvitsevan kaiken mahdollisen tuen ja koulunuorisotyöntekijä olisi hyvä saada Karviaan. Lautakunnan mielestä koulu- nuorisotyön ja Jopo-ohjaajan työn yhdistäminen olisi mahdollista ja hyödyllistä. Välituntitoiminta ja tuntosarvet nuorten pariin oli mainittu yhdessä lapussa. Koulu- nuorisotyöntekijän uskottiin oppivan tuntemaan kaikki kunnan nuoret, mikä helpottaa myös työskentelyä vapaa-ajan toiminnoissa. Yhdessä kommentissa todettiin hyväksi asiaksi koulun nuorisotyön kehittämisen. Huomioitavaa on, ettei kasvat- us- ja opetuslautakunnan jäsenet nostaneet yhtäkään haastetta tai huolta esiin, ei edes kustannuskysymystä. Kasvatus- ja opetuslautakunnan aivoriihivas- taukset ovat liitteenä (LIITE 3).

Henkilökunnan ideariihessä oli paikalla koulun ja nuorisotoimen työntekijöitä sekä esihenkilöitä. Henkilökunnalta tuli paljon ajatuksia ja ideoita koulunuorisotyöhön liittyen. Flinga-seinälle nostettiin ajatuksia oppilaiden henkilökohtaisesta kohtaa- misesta kouluarjessa, välituntitoiminnasta ja sen aktivoimisesta, ryhmäyttämi- sestä ja erilaisista kasvatustunneista. Tunne- ja kaveritaitotuokioiden sekä tukioppi- lastoiminta nousivat myös esiin. Toiveissa oli tukihenkilönä toimimista esimerkiksi harrastuksiin ohjaamisessa sekä nuorten kokonaisvaltaista huomioimista. Yh- teistyön tärkeyttä korostettiin niin koulun henkilöstön kuin nuorisotoimen ja kun- nan muidenkin toimijoiden kanssa. Ehdotuksissa oli maininta säännöllisistä ta- paamisista oppilashuollon henkilöstön kanssa. Kotien kanssa tehtävä yhteistyö mainittiin parissa lapussa. Jopo-ohjaus ja tiivis yhteistyö Jopo-luokan kanssa nostettiin esiin. Joku mainitsi erillisen tilan, johon oppilas voisi tarvittaessa tulla juttusille, toinen oli nimennyt tämän ”lataamoksi”. Osallistavien oppituntien ide- ointia yhdessä opettajien kanssa toivottiin, samoin tapahtumien suunnittelua op- pilaita osallistaen. Myös sosiaali- ja terveysalan kentän tuntemusta ja palveluoh- jausta toivottiin.

Koulunuorisotyöntekijän ajateltiin olevan koko kouluyhteisön tukena ja edistävän sen hyvinvointia. Hänen tulisi olla matalan kynnyksen aikuinen, joka olisi tavoitet- tavissa pääsääntöisesti koulun arjessa. Satunnaisesti koulunuorisotyöntekijä

jalkautuisi myös nuorisotoimen tilaisuuksiin, retkille sekä toimisi jonkin verran myös nuorisotilalla ohjaajana. Etenkin koulun loma-aikoina koulunuorisotyöntekijän tulisi työskennellä nuorisotoimen puolella.

Haasteitakin nostettiin esiin. Tehtävänkuvan selkeyttä ja julkisuutta toivottiin. Vastuunjako eri henkilöiden kesken, etenkin ero kuraattorin työhön olisi hyvä olla selkeä. Henkilökemiat ja yhteistyön sujumattomuus sekä työturvallisuus nousivat esiin haasteita pohdittaessa. Työajan riittävyys, työmäärä ja työn kuormittavuus nostettiin huolina esiin useammassa lapussa. Haasteena voi olla myös nuorten saaminen mukaan toimintaan sekä erityisnuorten huomioiminen. Yhden mielestä on haaste, jos koulunuorisotyöntekijä on liikaa koululla, toinen kokee haasteeksi sen, että työaika kuluu liikaa muualla kuin koululla. Kieli- ja kulttuurierot voivat myös vaikeuttaa koulunuorisotyötä. Huolena nousi esiin moniammatillisen yhteistyön ja palveluohjauksen mahdollistava palveluiden saatavuus. Yhdessä kommentissa nostettiin esiin, että ei voi hoitaa kaikkien asioita, vaan on osattava ohjata eteenpäin. Kipukohtana voi olla myös koulunuorisotyöntekijän osaamisen aliarviointi. Yksi koki ongelmaksi, jos aikuinen on liian tuttu. Nousseista haasteista huolimatta henkilökunnan ideariihen päätteeksi totesimme, että koulunuorisotyölle on tarvetta ja kysyntää Karvian kunnassa. Koulun henkilökunnan vastauksista on poimintoja liitteenä (LIITE 2).

Toteutimme oppilaiden ideariihet yhden koulupäivän aikana. Yhden luokan ideariihi kesti yhden oppitunnin. Korostimme nuorille, että koulunuorisotyöntekijä tulee olemaan heitä varten ja heidän tuekseen. Oppilaat huomasivat nopeasti, että toisten ideoista on mahdollista tykätä Flinga-sovelluksessa. Tämä oli hyvä huomio, johon kannustimme. Näin saimme tietoa, mitkä ideat saivat muidenkin kannatusta.

5–6-luokkalaiset olivat todella innokkaasti ja aktiivisesti ideoimassa, kun taas 8-luokkalaisia sai enemmän kannustaa ja houkutella ideoimaan. Kuudesluokkalaisilla oli ennestään kokemusta Friends-tunneista, ja suurin osa toivoikin niitä tai vastaavanlaisia tunteja lisää. Ideoissa korostui liikunnalliset pelit ja leikit, joita toivottiin paljon. Yökoulua, retkiä, kisailuja, kummitunteja, teemaviikkoja sekä yön yli luokkaretkeä ehdotettiin ja kannatettiin. Vahvasti esiin nousi erilaiset pelit,

kilpailut ja turnaukset. Oppilaat mainitsivat monia eri urheilulajeja kuten sählyä, koripalloa, pingistä, biljardia, norsupalloa, pyöräretkiä, keilausta, frisbeegolfia. Myös luovia menetelmiä ja toimintoja kuten kuvaamista, askartelua ja piirtämistä kaivattiin. Esiin nousi toive eläinpäivästä sekä leipomisesta. Kuljetusoppilaat kaipaavat toimintaa aamuihin. Yläkoululaiset toivoivat myös yhteisiä kahvi- ja aamupalahetkiä. Kaikki kaipasivat sisävälitunteja.

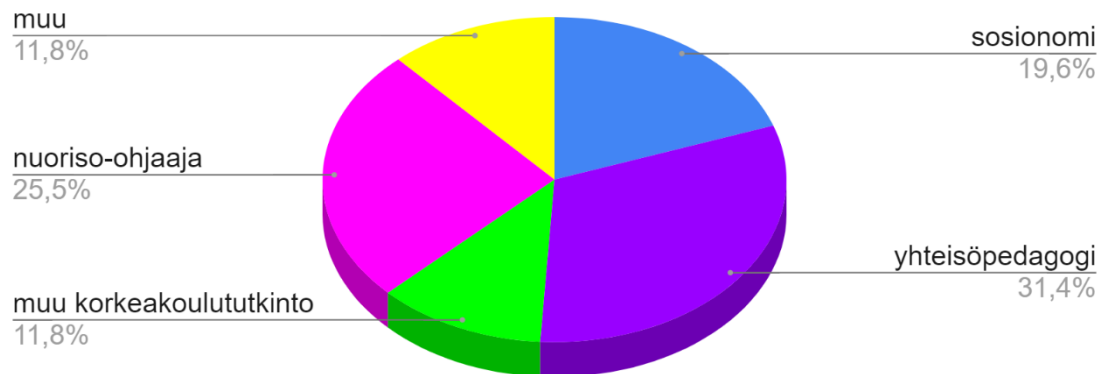
Nuorisotilalle toivottiin pelejä, kilpailuja, askartelua, hyvää ruokaa, läksyapua sekä mukavaa aikuista. Retkiä ehdotettiin laskettelemaan, keilaamaan, huvipuistoon ja Superparkkiin. Elokuvien katsominen, videopelien pelaaminen ja oma bändi mainittiin myös. Nuorisotilan toivottiin olevan auki myös viikonloppuisin.

Oppilaiden mielestä koulunuorisotyöntekijän tulisi olla mukava, luotettava, hauska, ymmärtäväinen, energinen, kiltti, rento, kuuntelevainen, auttavainen, iloinen ja huumorintajuinen. Lapuille kirjattiin muun muassa “rento, mutta osaa pitää myös kuria”, “ei tulisi kiukkuiseksi” ja “ei kiusaa”. Koulunuorisotyöntekijän tulisi olla sellainen, jolle voi kertoa henkilökohtaisia asioita. Poimintoja oppilaiden vastauksista pidetyissä aivoriihissä on liitteenä (LIITE 1).

6.5 Sähköinen kysely koulunuorisotyötä tekeville

Halusimme kartoittaa oman kehittämistyömme tueksi myös muiden kuntien koulunuorisotyöntekijöiden toimenkuvia. Laadimme sähköisen Forms-kyselyn koulunuorisotyötä tekeville. Kysymyksemme koskivat työaikaa, koulutustaustaa, työtehtäviä ja niiden jakautumista sekä haasteita. Etsimme netistä tietoa eri kuntien koulunuorisotyöstä ja yhteyshenkilöistä. Jaoimme kyselyä suoraan koulunuorisotyöntekijöiden sähköpostiosoitteisiin sekä Facebookin ja Discordin Nuorisotyö koulussa-ryhmiin. Saimme määräaikaan mennessä yhteensä 48 vastausta, joiden tuloksista kerromme seuraavaksi.

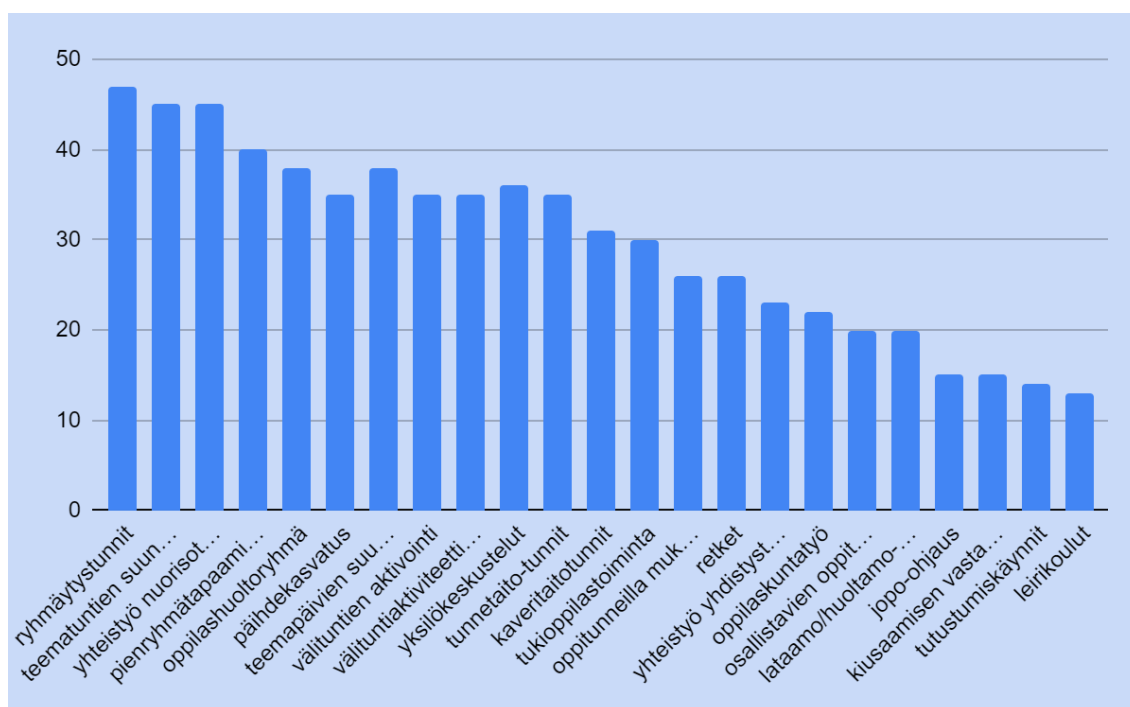
Alla oleva kaavio 2 kuvaa koulunuorisotyötä tekevien koulutusjakaumaa. Yli puolella vastaajista on korkeakoulututkinto, yleisimmin yhteisöpedagogi tai sosionomi. Neljäsosalla on nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan perustutkinto.

Kaavio 2. Koulunuorisotyöntekijöiden koulutusjakauma.

Suurin osa kyselyyn vastanneista työskentelee yhdessä koulussa ja tekee täyttä viikkotyöaika. Työaika jakautuu hyvin eri tavoin. Suurimmalla osalla työaika painottuu koulupäiviin. Iso osa vastaajista kertoo työn sisältävän jonkin verran nuorisotilatöytä, esimerkiksi loma-aikoina. Kolmasosa vastaajista ei työskentele lainkaan nuorisotiloilla. Usealla vastaajalla työaika oli jaettu prosentuaalisesti 80 % koululle ja 20 % nuorisotoimelle. Jopo-ohjaus oli muutamassa vastauksessa mitoitettu erikseen, esimerkiksi 30 tuntia tai 40 prosenttia kokonaisyöajasta.

Kyselyssä tärkeimmäksi yhteistyötahoksi vastaajat nimesivät oppilaat. Oppilaiden jälkeen yhtä tärkeiksi nimettiin kuraattori ja opettajat. Muita tärkeitä yhteistyötahoja ovat nuorisotyöntekijät, rehtori, ohjaajat ja vanhemmat. Lisäksi mainittiin yksittäisiä yhteistyötahoja, kuten terveydenhoitaja ja seurakunta.

Kaavio 3. Kyselyn tuloksia.

Yllä olevassa kaaviossa 3 on yhteenveto koulunuorisotyöntekijöiden tärkeimmistä työtehtävistä. Kyselyn mukaan koulunuorisotyöntekijöiden työnkuvaan kuuluu suurimmalla osalla ryhmytystunnit ja teematuntien suunnittelu sekä yhteistyö nuorisotoimen kanssa. Pienryhmätapaamiset, teemapäivien suunnittelu, yksilökeskustelut ja oppilashuoltoryhmään osallistuminen kuuluvat yli 70 prosentilla vastaajista työnkuvaan. Välituntien aktivointi, tunne- ja kaveritaidot sekä päihdekasvatustunnit kuuluvat yleisesti koulunuorisotyöntekijän työhön.

Tukioppilastoiminnassa ja oppilaskuntatyössä monet koulunuorisotyöntekijät ovat mukana. Jopo-luokassa työskentelee 30 prosenttia koulunuorisotyöntekijöistä. Huomioitavaa on, ettei jokaisessa koulussa ole joustavan perusopetuksen luokkia, joten luku on melko korkea. Lataamo- tai hoitamotoimintaa sisältyy monen koulunuorisotyöntekijän toimenkuvaan. Yksittäisten vastaajien työhön kuuluu seksuaalikasvatusta, nepsy-valmennusta, koulukoivierailuja, nivelvaihtotyöskentelyä, omia ohjaustunteja sekä yhteistyötä tutkintoon valmistavan luokan kanssa.

Kysyimme myös koulunuorisotyön haasteista. Riittämättömyyden tunnetta ja arvostuksen puutetta kokee moni. Yli puolet kokee vaikeutta rajata työtään. Liian

vähäinen aika yhteistyötahojen kanssa, sekä päällekkäiset työtehtävät ja vastuun jakaminen koettiin myös haasteiksi. Useat ovat huolissaan omasta jaksamisestaan. Yllätykseksemme kielimuuria ei kukaan vastaajista maininnut haasteeksi. Yhteenveto sähköisen kyselyn vastauksista on liitteenä (LIITE 4).

6.6 Koulunuorisotyön ohjausryhmä

Koulutoimenjohtaja kokosi ohjausryhmän koulunuorisotyö-hankkeelle. Ryhmään kuuluu koulun ja nuorisotoimen esihenkilöt sekä kolme erityisopettajaa, joista yksi on Jopo-luokan opettaja, aineenopettaja, luokanopettaja, joka on myös oppilaskunnan ohjaava opettaja sekä terveydenhoitaja. Kuraattorin olisimme toivoneet olevan mukana, mutta eri työnantaja ja vähäinen työaika kunnassa hankaloittivat hänen osallistumistaan. Nuorisosihteerin olisi ollut hyvä olla mukana ohjausryhmässä, mutta opinnäytetyöprosessin aikaan kunnan nuorisosihteerin paikka oli vielä täyttämättä.

Ohjausryhmä kokoontui, kun opinnäytetyömme kyselyt oli toteutettu ja teoriaosuus oli pääpiirteittäin kirjoitettu. Esittelimme ohjausryhmälle opinnäytetyömme tuloksia. Totesimme, että teoreettinen viitekehys, muiden kuntien käytänteet sekä Karvian kunnan henkilöstön ja oppilaiden näkemykset ja tarpeet ovat samansuuntaisia. Tältä pohjalta ohjausryhmässä tehtiin seuraavia linjauksia ja hyväksyttiin seitsemännessä luvussa esitetyt koulunuorisotyöntekijän toimenkuvan sisällöt.

Ohjausryhmässä keskusteltiin, että koulunuorisotyölle olisi hyvä olla jokin fyysinen tila. Se voitaisiin perustaa koulun liikuntasalin viereen, sillä kyseinen tila tullaan joka tapauksessa remontoimaan. Tila koostuu yhdestä luokan kokoisesta tilasta, jonka vieressä on pari pienempää tilaa. Tilaan voidaan sovittaa sohva, pöytä, ilmakiekkopeli sekä pieni biljardipöytä, jotka jo löytyvät koulun varastosta. Koulunuorisotyöntekijä voisi yhdessä nuorten kanssa suunnitella ja sisustaa tilaa, mikäli sellainen saadaan toteutumaan.

7 KOULUNUORISOTYÖ KARVIASSA

7.1 Lähtökohdat

Koulunuorisotyö Karviassa pohjautuu opinnäytetyömme luvuissa 2–5 esitettyyn teoreettiseen viitekehykseen. Nuorten Mielenterveyden ja osallisuuden edistäminen sekä läsnä oleva ja arvostava kohtaaminen ovat koulunuorisotyön perusta Karviassakin. Koulunuorisotyöntekijä on ensisijaisesti kohtaava aikuinen, nuorten rinnalla kulkija, jonka nuorisolähtöisellä työotteella pyritään parantamaan kouluviihtyvyyttä ja kasvattamaan yhteisöllisyyteen sekä vaikuttamaan positiivisesti koulun toimintakulttuuriin. Tässä luvussa kerromme Karvian koulunuorisotyöntekijän koulutukseen, työaikaan ja yhteistyöhön liittyvistä seikoista, koulunuorisotyöntekijän tehtävistä ja menetelmistä. Menetelmät ja tekniikat eivät kuitenkaan ole työn päätehtäviä, vaan ne liittyvät osaksi laajempia kasvatustehtäviä ja tavoittekokonaisuuksia (Hännikäinen-Uutela & Penttinen, 2023, s. 21).

Ohjausryhmässä todettiin koulunuorisotyöntekijälle olevan niin paljon kysyntää, että toimen täytyy olla kokoaikainen. Jopo-ohjaajan työhön tarvitaan tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyttä kohtaamistyön ammattilaista. Tämän vuoksi Jopo-luokan ohjaajan työtehtävät siirtyvät koulunuorisotyöntekijän vastuulle. Jopo-ohjausta työajasta on noin 30 %. Työajasta puolet on koulun yhteisöllistä koulunuorisotyötä ja noin 20 % nuorisotyötä nuorisotoimessa.

Pääsääntöisesti koulunuorisotyöntekijä työskentelee koululla vähintään neljänä päivänä viikossa. On tärkeää, että hän on läsnä ja saatavilla koulun arjessa säännöllisesti. Tarkka tuntijako muodostuu lukuvuoden alussa, kun tiedetään muut koulun ja nuorisotoimen henkilöstöresurssit. Suunnitteluun ja yhteistyöhön on myös varattava aikaa. Tarkoituksena on tehdä nuoriso- ja opetustoimen yhteinen vuosisuunnitelma. Koulunuorisotyöntekijän työajan on hyvä olla liukuva, jolloin työaikoja voi muovata tarpeen mukaan. Työhön saattaa sisältyä tarpeen mukaan ilta- ja viikonlopputyötä.

Henkilönä koulunuorisotyöntekijän täytyy olla sosiaalisesti taitava, helposti lähestyttävä ja aktiivinen. Hänen tulee tehdä itsensä näkyväksi koulun arjessa. Häneltä vaaditaan monipuolista menetelmäosaamista. Koulutusvaatimuksena on soveltuva korkeakoulututkinto, sillä työn vaativuus ja tehtävien monimuotoisuus edellyttävät vankkaa osaamista, itseohjautuvuutta, kehittävää työtettä sekä teoreettista hallintaa. Tarkoituksena on tehdä ammatillista ja laadukasta nuorisotyötä. Koulunuorisotyöntekijät ovat usein yhteisöpedagogeja, mutta myös sosionomi AMK- koulutus sopii koulunuorisotyöntekijälle hyvin. Koulussa kohdataan erilaisista taustoista ja kulttuureista tulevia lapsia ja nuoria. Sosionomiopinnot ovat laajat ja monipuoliset, antaen hyvät valmiudet erilaisten ihmisten kanssa toimimiseen sekä hyvät tiedot yhteiskunnan palvelujärjestelmistä. Jopo-ohjaukseen sosionomiopinnot antavat tarvittavat perustaidot. Koulun päivittäiseen kasvattajayhteisöön ei tällä hetkellä kuulu yhtään sosiaalialan ammattilaista.

Sosionomin kompetenssit kuvaavat hyvin sitä, millaista osaamista Karvian koulunuorisotyöntekijältä toivotaan. Sosionomi osaa toimia aktiivisena sosiaalialan asiantuntijana moniammatillisessa ja monialaisessa yhteistyössä. On osattava toimia eettisesti perustellusti arvostitiloja sisältävissä tilanteissa, edistettävä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. On osattava asettua haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle sekä tukea yksilön kasvua ja kehitystä. On tärkeää osata ohjata ryhmiä ja yhteisöjä tavoitteellisesti, voimavaraistaen sekä osallisuutta tukien. Ennaltaehkäisevä työ, varhainen tukeminen sekä hyvinvoinnin suoja- ja riskitekijöiden tunnistaminen on tärkeää koulunuorisotyössä. Sosionomi hallitsee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatus- ja opetuspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen tavat sekä niiden ohjauksen ja valvonnan, osaa analysoida epätasa-arvoa, huono-osaisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä. Sosionomi tuntee alan juridista säädöspohjaa ja osaa soveltaa keskeistä lainsäädäntöä. (Diak, 2016.)

Systeeminen toimintamalli on käytössä lastensuojelutyössä, mutta sitä voi hyvin soveltaa mihin tahansa ihmissuhdetyöhön. Systeemisyyden on tapana tarkastella ihmistä ja ympäristöä kokonaisvaltaisena systeeminä, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Systeemisessä ja suhdeperustaisessa ajattelussa keskitytään ongelmien sijaan voimavaroihin. Kunnioittava, keskustelevalle ja ratkaisukeskeinen

vuorovaikutus sekä lapsen tai nuoren omat kokemukset ovat työskentelyn lähtökohtia. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, 2023.) Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen julkaisussa ”Systeemisistä kokeiluja – kohti jatkuvaa yhdessä oppimista”, korostetaan kohtaamisen merkitystä. Koulujen systeemisessä hyvinvointityössä keskeisintä on koulun kohtaamiskulttuuri. Systeeminen lähestymistapa voi auttaa eri tahoilla toimivia ammattilaisia rakentamaan yhdessä ymmärrystä lasten ja nuorten tarpeista. Systeeminen ja suhdeperustainen lähestymistapa korostaa rakentamaan toimintakulttuuria, jonka ytimessä on kaikkien lasten ja nuorten kunnioittava kohtaaminen, kuunteleminen ja luottamuksen rakentaminen päivittäisessä arjessa. (Petrelius, ym., 2021, s. 213.) Koulunuorisotyön lähtökohtana on systeeminen ja suhdeperustainen ajatusmalli. Suhdeperustainen yhteistyösuhde edellyttää itsensä käyttämistä työvälineenä. Tässä luvussa esitetyt menetelmät ja toiminnot mahdollistavat nuorten kohtaamisia niin aikuisten kuin vertaisryhmien kanssa, edistävät osallisuutta ja vaikuttamista. Käytännössä toimintoja toteutetaan nuorten toiveet ja tarpeet huomioiden sekä heidän vahvuuksiaan hyödyntäen.

Sekä koulunuorisotyöntekijän että koulun on hyvä valmistautua koulunuorisotyöhön. Koulunuorisotyöntekijän on esittäydyttävä ja kerrottava työstään sekä henkilökunnalle että oppilaille. Oppilaisiin on tutustuttava aktiivisesti. Tervehtiminen ja käytävällä jutustelu on tärkeää tutustumistyötä. Koulunuorisotyöntekijän täytyy perehtyä koulun sääntöihin ja käytänteisiin. Työyhteisössä on hyvä lukuvuoden alussa yhdessä sopia, missä koulunuorisotyöntekijä on mukana, miten ja milloin koulunuorisotyötä toteutetaan. Työ perustuu eri ammattien väliseen arvostukseen ja luottamukseen. (Ahlberg, ym., i.a., s. 11–12.)

Onnistuminen edellyttää työn rajaamista. Koulunuorisotyöntekijän on oltava tavoitettavissa koulun arjessa ilman ajanvarausta. Kiireettömälle oleskelulle nuorten parissa on oltava aikaa. Koulunuorisotyön pääkohderyhmä voitaisiin rajata 5.–9.-luokkalaisiin. Työaikojen suhteen sekä työnantajalta että työntekijältä vaaditaan joustavuutta. Työaikoja täytyy suunnitella ja muokata siten, että pystytään parhaiten vastaamaan tarpeisiin.

Viestintään ja yhteydenpitoon eri toimijoiden välillä on oltava aikaa. Koulunuorisotyöntekijän tulee hallita erilaisten sähköisten viestintäpalveluiden käyttö. Koulun virallinen viestintäkanava henkilökunnan, oppilaiden ja huoltajien välillä on Wilma. Koulunuorisotyöntekijän tehtäviin ei kuulu Wilma-merkintöjen tekeminen. Koulunuorisotyöntekijän on hyvä osata päivittää myös koulun Peda.net-sivustoa, jossa voi jakaa tietoa ja mainoksia. Sosiaalisen median välityksellä koulunuorisotyötä tehdään nuorille tutuksi, näkyväksi ja helposti lähestyttäväksi. Koulunuorisotyöntekijän tulee olla tavoitettavissa sosiaalisen median kautta, sillä se on nuorille helpoin ja matalin tapa olla yhteydessä ja saada tietoa asioista ja tapahtumista. Koulunuorisotyöntekijällä tulee olla oma tili nuorten suosituimmista sosiaalisen median palveluissa, kuten Instagramissa ja Snapchatissa.

7.2 Yhteistyö

Osaamiskeskus Nuoskan podcastissa ”Yhteisöllisyyden vahvistaminen kouluissa ja oppilaitoksissa” Anna-Liisa Hännikäinen-Uutela korostaa eri alojen välistä yhteistyötä ja johdon sitoutumista tärkeimpinä elementteinä koulunuorisotyön onnistumisessa. Hänen mukaansa olennaista on sitoutua tunnistamaan ja tunnustamaan toisen alan ammattilaisen osaaminen. Toimiva ja monialainen kasvattajayhteisö tarvitsee sitoutuneen johdon, yhteistä suunnittelu-aikaa ja asioiden miettimistä yhdessä. (Hännikäinen-Uutela, 2022.) Koulunuorisotyön onnistumisen edellytyksenä on, että työyhteisö on valmis ottamaan koulunuorisotyön osaksi koulun toimintakulttuuria ja hyväksymään koulunuorisotyöntekijän ammattitaitoiseksi lisäresurssiksi koulun kasvattajayhteisöön.

Koulunuorisotyöntekijä on osa koulun päivittäistä kasvattajayhteisöä. Tärkein yhteistyötaho on oppilaat, joiden hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja osallisuutta hän on tukemassa. Koulunuorisotyöntekijän tehtävä on auttaa nuoria osallistumaan ja vaikuttamaan omiin asioihinsa. Tukioppilaat ja oppilaskunnan hallitus ovat tärkeitä yhteistyöryhmiä. Keskeistä on tehdä yhteistyötä koko koulun henkilöstön kanssa. Aluehallintoviraston koulunuorisotyön koulutusiltapäivässä 15.3.2023 painotettiin, että rehtorin tuki ja sitoutuminen koulunuorisotyöhön on edellytys

koulunuorisotyön onnistumiselle. Opetushenkilöstön lisäksi on tärkeää toimia yhteistyössä oppilashuollon toimijoiden kanssa.

Osaamiskeskus Nuoskan Podcastissa ”Nuorisotyön rooli koulussa” Koulunuorisotyöntekijä Heikki Korhonen ohjeistaa aloittavia koulunuorisotyöntekijöitä rakentamaan koulunuorisotyötä aluksi niiden toimijoiden kanssa, jotka ovat valmiita ottamaan koulunuorisotyön idean vastaan. Esimerkiksi kuraattori, erityisopettaja, taito- ja taideaineiden opettajat ovat hyviä yhteistyötahoja koulunuorisotyön toteuttamiseen. Korhonen mainitsee erityisesti liikunnan tunnit hyväksi mahdollisuudeksi koulunuorisotyön toteuttamiselle. (Korhonen, 2022.)

Karvian kunnan opetussuunnitelman mukaan kodin ja koulun välisessä yhteistyössä pyritään avoimuuteen ja yhteyttä voi ottaa matalalla kynnyksellä (Karvian kunta, 2016, s. 36). Koulunuorisotyöntekijä tekee tarvittaessa yhteistyötä kotien kanssa. Häneen voi olla yhteydessä puhelimitse tai Wilman kautta. Tarvittaessa koulunuorisotyöntekijä osallistuu oppilaspalaveriin. Koulunuorisotyöntekijä osallistuu koulun yhteisiin tilaisuuksiin ja vanhempainiltoihin, joiden suunnittelussa hän voi olla mukana. Nuorisotyö voi tuoda vanhempainiltoihin omilla toimintamenetelmillään esimerkiksi toiminnallisuutta (Kiilakoski, 2016, s. 103).

Koululla ja nuorisotyöllä on sama kohderyhmä. Suomessa nuorisotyö on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa, joten nuorisotyö nähdään nimenomaan kasvatuksena, eikä vain hauskan vapaa-ajan toiminnan järjestäjänä. Nuorisotyö ja koulu on nähty pitkään toisiaan täydentävinä, mutta erillisinä toimijoina. 2000-luvulla on alettu valtakunnallisesti kehittämään yhteistyön muotoja. (Kiilakoski, 2016, s. 54.) Ohjausryhmässä painotettiin, että yhtenä koulunuorisotyön tavoitteena on tiivistää opetus- ja nuorisotoimen välistä yhteistyötä. Yhteistyö on järkevää kohderyhmän ollessa sama. Yhteisen toiminnan suunnittelu, toteutus ja mainonta ovat keskeisiä koulunuorisotyöntekijän tehtäviä yhdessä nuorisotoimen edustajien kanssa. Koulunuorisotyöntekijä ja nuorisosihteeri toteuttaa koululla tapahtumia ja tempauksia, joissa kohdataan nuoria matalalla kynnyksellä. Kunnassa on aiempia hyviä kokemuksia retkien järjestämisestä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Myös kunnan liikunta- ja vapaa-aikapalvelut sekä aktiiviset yhdistykset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Esimerkiksi koulunuorisotyön

vuosisuunnitelmaa laadittaessa on tehtävä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa yhteistyön vahvistamiseksi ja päällekkäisyyksien välttämiseksi.

LAPE on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, joka alkoi hallituskaudella 2016–2019 ja jatkui kaudelle 2020–2023. Muutosohjelman tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden varhainen tukeminen ja hyvinvoinnin vahvistaminen, eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen ja ennaltaehkäisevien ja korjaavien sosiaali- ja terveystalveluiden laatu, saatavuus ja oikea-aikaisuus. Lasten, nuorten ja perheiden tukeminen tapahtuu esimerkiksi panostamalla matalan kynnyksen palveluihin ja lisäämällä mielenterveys- ja päihdepalveluita koulujen yhteyteen. (Terveystalven- ja hyvinvoinnin laitos, 2021a.) Koulunuorisotyöntekijä osallistuu Karvian kunnan LAPE-työryhmän kokoontumisiin.

Yhteistyötä on rakennettava määrätietoisesti. Toimiva moniammatillinen yhteistyö edellyttää aikaa keskustella ja ideoida. Yhteinen keskustelu on edellytys yhteisten tavoitteiden pohdinnalle. Kehittäminen vaatii tarpeen tunnistamista ja halua työskennellä yhteisten tavoitteiden eteen. Hyvä yhteistyö on mahdollista, kun keskeisistä kasvatuksellisista periaatteista vallitsee riittävä ja sitoutunut konsensus ja toisaalta myös rakentava kriittisyys ja sitoutuneisuus. (Kiilakoski, 2016, s. 114–115.)

Yhteistyölle ja keskustelulle on annettava aikaa, vaikka se koulumaailmassa on haastavaa. Ajatusten vaihto ja yhteinen keskustelu on välttämätön edellytys yhteistyön syventymiselle. Olisi tärkeää ehtiä keskustelemaan esimerkiksi siitä, mihin toiminnalla pyritään ja millaisia havaintoja on tehty. (Kiilakoski, 2016, s. 113–114.) Yhteistyön onnistumisen edellytys on, että eri ammattikunnat ja toimijat tietävät toistensa tehtävät, osaamisen ja vastualueet. Koulunuorisotyö on Karvissa uusi työmuoto, joten sen esittelemiseen, tunnetuksi tekemiseen ja siitä keskustelemiseen on sovittava oma aikansa. Koulun ja nuorisotyön näkökulmien yhteensovittaminen vaatii keskustelua, kokeiluja, aikaa, joustoa ja ymmärrystä molempia toimijoita kohtaan. Vaikka koulunuorisotyöntekijä on ensisijaisesti oppilaita varten, täytyy aikaa varata myös aikuisten väliseen keskusteluun ja yhteistyöhön. Koulunuorisotyöntekijän on hyvä verkostoitua myös lähikuntien koulunuorisotyöntekijöiden kanssa, koska toimintamuoto on uusi ja sitä kehitetään

myös naapuripaikkakunnilla. Verkostoitumalla varmistetaan ammattiyhteisö, josta saa tukea työlle.

7.3. Koko koulussa tehtävä työ

Koululla on merkittävä vastuu ja mahdollisuus luoda yhteisöjä, joihin lapset ja nuoret voivat kokea kuuluvansa, tuntea itsensä arvostetuksi, olonsa turvalliseksi. Koulussa lapset ja nuoret voivat vaikuttaa omaan ja yhteisön elämään. (Petrelius, ym., 2021, s. 212.) Opettajalla on aina kokonaisvastuu oppitunneista, mutta koululla toimittaessa vastuu lapsista ja nuorista on kaikilla aikuisilla. Valvonta ja kurinpidolliset toimet kuuluvat aina opettajille ja rehtorille. Koulunuorisotyöntekijä puuttuu havaitsemiinsa tilanteisiin nuorisotyöllisestä näkökulmasta ja tekee töitä koulun muiden aikuisten kanssa. (Honkonen & Ovaska, 2023, s. 133.) Koko koulun tasolla koulunuorisotyöntekijän tulee pitää kirkkaana ajatuksena nuorisolähtöinen työote ja nuorisotyön tavoitteet. Koulunuorisotyöntekijä ei opeta eikä paranna, vaan tukee, ohjaa ja mahdollistaa.

Aluehallintoviraston koulunuorisotyön koulutusiltapäivässä 15.3.2023 nuorisotoimen ylitarkastaja Annika Palola painotti, että koulunuorisotyöntekijällä on oltava aikaa nuorten parissa ”kuljeskeluun.” Käytävillä kuljeskelu moikkailen ja jutustellen on tärkeä osa työtä. Koulunuorisotyön tarkoitus on lisätä resurssia nuorten kohtaamiseen. Koulunuorisotyöntekijä on ensisijaisesti kiireetön aikuinen, joka järjestää oppilaiden kanssa erilaista yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukevia ohjelmia. Koulunuorisotyöntekijä mahdollistaa nuorten toiveiden ja ajatusten kuulluksi tulemistä erilaisin keinoin. Esimerkiksi ideapostilaatikko tai kyselyt sosiaalisessa mediassa ovat konkreettisia ja helppoja keinoja nuorten vaikuttamiselle. Yhteisöllisyyden vahvistaminen on tärkeää koko koulun tasolla. Koulunuorisotyöntekijä on osa koulun arkea ja kasvattajayhteisöä. Hän kuuluu koulun tiimeihin tarpeen mukaan.

Välitunnit ovat koulunuorisotyöntekijän tärkeintä nuorten kohtaamisen aikaa koululla. On oltava aikuinen, joka on läsnä, tavoitettavissa ja kiinnostunut nuorten asioista. Välitunteihin on hyvä keksiä matalan kynnyksen aktiviteetteja, jotka

tuovat virtaa, iloa ja lepoa koulupäiviin tarpeen mukaan. Koulunuorisotyöntekijä ei voi yksinään aktivoida koko koulua, mutta siinä voi hyödyntää esimerkiksi tuoppiilaita ja muita yhteistyötahoja. Erilaisia liikuntakampanjoita voi myös hyödyntää välituntien aktivoinnissa. (Ahlberg, ym., i.a., s. 7.) On huomioitava, että aktiivisten välituntien lisäksi joku voi kaivata hiljaisia rauhoittumisvälitunteja. Suunnittelussa tulee huomioida lasten ja nuorten erilaiset vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Välituntisin pystytään vastaamaan oppilaiden toiveisiin erilaisista peleistä, leikeistä ja urheilulajeista. Välituntityölle on paljon kysyntää, joten siihen on hyvä laatia erillinen suunnitelma yhteistyössä opetushenkilöstön ja muiden toimijoiden kanssa. Koulunuorisotyöntekijä ei toimi varsinaisena välituntivalvojana, vaan on nuorten saavutettavissa joko oleilemalla nuorten keskuudessa tai ohjaamalla erilaisia toimintoja, joiden avulla rakennetaan luottamusta ja myönteistä vuorovaikutusta, lisätään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Erilaiset retket, tutustumiset ja mahdolliset leirikoulut ovat osa koulun toimintaa, johon koulunuorisotyöntekijä voi tarvittaessa osallistua. Vuosittain tehdään luokkaretkiä ja käydään tutustumassa esimerkiksi eri yritysten tai toimijoiden toimintaan. Retket ovat hyvä mahdollisuus toteuttaa koulunuorisotyötä ja kohdata nuoria. Koulunuorisotyöntekijä toimii yhtenä ohjaavana aikuisena. Eri paikoissa vierailuilla opetetaan nuorille, miten eri tilanteissa toimitaan. Oppilaiden ryhmädynamiikkaan voi vaikuttaa se, että ollaan eri ympäristössä kuin koulussa. Aikuisten tehtävä on huolehtia, että kaikki kokevat retkilläkin olonsa turvallisiksi ja kokevat kuuluvansa ryhmään.

Karvian yhtenäiskoulu Opinpolussa toimii Sopu-tiimit, joiden kokoonpano määritellään vuosittain. Sopu-tiimin tehtävä on auttaa kiusaamistilanteiden ratkaisemisessa. Oppilaiden kuuleminen ja kohtaaminen ovat Sopu-tiimin peruseriaatteita. On tärkeää, että jokainen asianosainen kokee tulleen kuulluksi ja nähdyksi. Keskusteluissa pyritään välittävän ja luottamuksellisen ilmapiirin luomiseen. Sopu-tiimi ei syytä, vaan selvittää. Sopu-tiimillä on selkeä toimintasuunnitelma, miten epäiltyjä kiusaamistilanteita ratkotaan. Sopu-tiimit toteuttavat vuosittain kiusaamiskyselyn oppilaille. Kyselyn tuloksista tehdään yhteenveto, joka esitellään yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä. (Karvian yhtenäiskoulu Opinpolku, i.a.) Koulunuorisotyöntekijä on luonteva osa koulun Sopu-tiimiä. Hän on kohtaamisen

ammattilainen, joka on saatavilla kouluarjessa päivittäin ja tuntee nuorten välisiä suhteita. Koulunuorisotyöntekijä työskentelee aktiivisesti kiusaamisen ehkäisemiseksi ja tukee nuoria heidän vertaissuhteissaan. Vertaisryhmät ja kaverit ovat nuorille tärkeitä niin hyvinvoinnin kuin kouluviihtyvyydenkin kannalta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilasyhteisöä tukevana toimintana. Opiskeluhuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuolto. (L 1287/2013.) Koulunuorisotyöntekijä on yhteisöllisen opiskeluhuollon aktiivinen toimija, sillä yhteisöllinen työote ja ryhmien kanssa työskentely tuottaa laajaa tietoa koulun oppilasryhmästä. Tarvittaessa koulunuorisotyöntekijä voidaan kutsua mukaan yksilökohtaiseen monialaiseen asiantuntijaryhmään, sillä joissain tapauksissa hänellä voi olla oppilaan tilanteesta kokonaisvaltainen kuva. (Moilanen, i.a., s. 21.)

7.4. Työskentely oppilasryhmien kanssa

Koulunuorisotyöntekijältä vaaditaan hyvää ryhmänohjaustaitoa, sillä työhön kuuluu työskentelyä erilaisten ryhmien kanssa. Työhön kuuluu ryhmäyttäminen, erilaiset kasvatustunnit, oppitunneille osallistuminen, luokkatyöskentely, Jopo-luokan ohjaus, Friends-tunnit, pienryhmätoiminta sekä tukioppilaiden ohjaaminen opettajan työparina.

Ryhmäyttämällä tarkoitetaan ryhmän turvallisuuden lisäämistä toiminnallisten harjoitteiden kautta. Ryhmäytyminen ja turvallisen ryhmän luominen on edellytys myös mielenterveystaitojen harjoittelulle toisten nuorten kanssa. Ryhmän turvallisuus auttaa nuoria jakamaan tunteita, keskustelemaan, tukemaan toisiaan sekä osoittamaan välittämistä ja empatiaa. Kokemus turvalliseen ryhmään

kuulumisesta vahvistaa nuoren sosiaalisia taitoja ja itsetuntoa. Yhdessä tekeminen ja kokeminen on myös osallistavaa toimintaa. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 17–18.)

Koulunuorisotyöntekijällä on suuri rooli ryhmäyttämisessä ja ryhmädynamiikassa. Usein ryhmädynamiikan syntyminen on jätetty oppilaiden omalle vastuulle eikä siihen ole välttämättä puututtu, vaikka ongelmia olisikin tullut. Ryhmädynamiikka ei automaattisesti kehkeydy kaikkia nuoria tukevaksi. Ryhmädynamiikan häiriöt vaikuttavat opiskeluilmaperiin. Ryhmän muodostumisvaihetta on tärkeää olla tukemassa. (Kiilakoski, 2016, s. 95–96.) Myönteisen ryhmädynamiikan rakentaminen ja vahvistaminen ehkäisee yksinäisyyttä ja koulukiusaamista (Pesonen ym., 2019, s. 59). Koulunuorisotyöntekijän työhön kuuluu oppilaiden ryhmäyttäminen ja erilaiset ryhmäytystuokioidet. Ryhmään kuulumisen ja myönteiset vertaissuhteet lisäävät hyvinvointia ja edistävät mielenterveyttä. Lukuvuoden alussa tehdään kuraattorin ja opetushenkilöstön kanssa suunnitelma ryhmäytystunneista. Lisäksi koulunuorisotyöntekijä pitää ryhmäytystunteja, jos niille ilmenee tarvetta. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota muista kulttuureista maahan tulleiden ryhmäyttämiseen ja integroimiseen koulu yhteisöön.

Koulunuorisotyöntekijä toteuttaa erilaisia kasvatustunteja yksin tai yhteistyössä muiden kanssa (Ahlberg, ym., i.a., s. 7). Mieli ry:n Hyvän mielen koulu- käsikirja on ajankohtainen työväline koulun hyvinvoinnin edistämiseen. Mielenterveyttä vahvistavia taitoja ovat esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaidot, vastoin käymisten kohtaaminen, omien vahvuuksien tunnistaminen, tietoisuus- ja turvataidot sekä arjen taidot. (Pesonen ym., 2019, s. 2–4.) Käsikirjassa on konkreettisia tehtäviä ja harjoituksia edellä mainittujen taitojen harjoitteluun. Koulunuorisotyöntekijä pitää Hyvän mielen koulu- tunteja luokille tarpeen mukaan, esimerkiksi luokanvalvojien tunneilla. Kuraattorin kanssa on hyvä suunnitella ja sopia yhteistyöstä ja vastuunjaosta kasvatustuntien pitämisessä. Opettajat voivat pyytää koulunuorisotyöntekijää työparikseen kasvatustunteja pitämään eri teemoista tarpeen mukaan.

Koulunuorisotyöntekijä voi osallistua oppitunneille, mutta hän ei ole koulunkäynnin ohjaaja. Hän voi toimia avustajana erilaisilla teematunneilla, kuten esimerkiksi

luokanvalvojien tunneilla. Koulunuorisotyöntekijä auttaa uusia oppilaita sopeutumaan kouluun osallistumalla oppitunneille. Liikunta-, taito- ja taideaineiden tunneille osallistuessa koulunuorisotyöntekijä voi tutustua oppilaisiin ja jutella heidän kanssaan. (Ahlberg, ym., i.a. s. 8.) Koulunuorisotyöntekijä voi mahdollistaa erilaisten projektien ja toiminnallisen oppimisen hyödyntämisen toimiessaan työparina opettajan kanssa.

Luokkatyöskentelyä tehdään suunnitelmallisesti ja tarvelähtöisesti. Luokkatyöskentelyllä edistetään vastuullista vuorovaikutusta, ryhmässä toimimisen valmiuksia tai ratkotaan ilmi tulleita ongelmia. Tarve luokkatyöskentelylle voi tulla oppilaalta, opettajalta, yhteisölliseltä opiskeluhuoltoryhmältä tai luokkahavainnoinnin kautta. Luokkatyöskentely vaatii lähtötilanteen kartoittamisen, suunnitelman mitä tehdään ja tavoitteet, mihin pyritään. Esimerkkiteemoja ovat oppilaiden väliset sosiaaliset suhteet, työrauha, kiusaaminen, koulumotivaatio tai ilmapiiri. Luokkatyöskentely kannattaa olla moniammatillista. Tilanteen mukaan yhteistyötä tehdään yhdessä opetus- ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. (Moilanen, i.a., s. 17.)

Karvian yhtenäiskoulu Opinpolussa toimii Joustavan perusopetuksen luokka, jossa opetusta järjestetään kahdeksan oppilaan ryhmässä. Jopo-opetuksen tavoitteena on edistää valmiuksia työelämään, jatko-opintoihin sekä lisätä koulunkäyntimotivaatioita. Oppilaat opiskelevat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti, mutta opetusjärjestelyt ovat joustavia. Yhteistyö perheiden kanssa on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. (Karvian yhtenäiskoulu Opinpolku, i.a.) Nuorisotyöntekijä on vakiintunut kumppani Jopo-opetuksessa. Jopoa pidetään useimmiten toimivana tapana ratkoa kouluviihtymättömyyden ongelmia. Poikkeuksetta sitä pidetään onnistuneena esimerkkinä siitä, miten nuorisotyön toiminnalliset menetelmät voivat rikastuttaa koulun toimintaa. (Kiilakoski, 2016, s. 93.) Karviassa koulunuorisotyöntekijän työajasta 30 prosenttia on varattu Jopo-ohjaajan työhön. Jopo-ohjaaja tukee nuorten sosiaalista kasvua ja elämönhallintaa sekä osallistuu tiiviisti perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tarkempi työnkuva Jopo-ohjaajan tehtävistä on liitteenä (LIITE 5).

Friends-ohjelmalla tuetaan lasten, nuorten ja vanhempien mielen hyvinvointia. Ohjelmaan kuuluu kymmenen tapaamista ja kaksi kertaustapaamista. Ohjelma voidaan toteuttaa esimerkiksi koululuokissa. Ohjelma ehkäisee tutkitusti masennusta ja ahdistusta, opettaa tunnistamaan ja käsittelemään tunteita, tarjoaa selviytymiskeinoja pettymysten kohtaamiseen sekä kannustaa myönteisiin ajattelumalleihin. Friends-ohjelmalla vahvistetaan minäkuvaa ja itsetuntoa sekä uskoa omaan pärjäävyyteen. Ohjelmassa painotetaan kognitiivisia, fysiologisia ja käyttäytymisen prosesseja, jotka ovat yhteydessä ahdistuneisuuden kehittymisen ja kokemuksen kanssa. Se on maailmanlaajuisesti käytetty mielenterveyden häiriöitä ehkäisevä menetelmä. Maailman terveysjärjestö WHO suosittelee ohjelman käyttöä. Aseman Lapset ry. toimii Suomessa ohjelman materiaalin tuottajana ja kouluttajana. (Asemanlapset ry, i.a.) Koulunuorisotyöntekijältä voidaan edellyttää Aseman lapset ry:n Friends-ohjaajan koulutusta. Koulunuorisotyöntekijä pitää Friends-tunnit vuosittain kohdennetusti 5.-luokkalaisille ja 8.-luokkalaisille sekä Jopo-luokalle. Tarpeen mukaan voidaan räätälöidä muitakin Friends-ryhmiä.

Nuorisotyön vahvuuksia ja menetelmiä on mahdollista hyödyntää pienryhmätyöskentelyssä. Pienryhmätoiminta tukee erilaisten nuorten mahdollisuuksia hyödyntää omia vahvuuksiaan sekä antaa tukea nuoren omalle tavalle kasvaa ja oppia (Kiilakoski, 2016, s.91). Pienryhmissä on mahdollista harjoitella esimerkiksi kaveri- ja tunnetaitoja. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen systemaattinen opettaminen ehkäisee yksinäisyyttä ja kiusaamista koulussa. Tunteet ovat osa koulun päivittäistä arkea ja ne vaikuttavat koko yhteisön vuorovaikutukseen sekä hyvinvointiin. (Pesonen ym., 2019, s. 57, s. 70.) Monialainen kasvattajayhteisö huomaa ja löytää tuen tarpeessa olevia nuoria, jotka voisivat hyötyä pienryhmätoiminnasta. Koulunuorisotyöntekijä suunnittelee ja toteuttaa pienryhmätoimintaa tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.

Tukioppilastoiminta perustuu Mannerheimin lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnan perusteisiin. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on nuorten osallisuus, kouluhyvinvointi ja kiusaamisen ehkäisy. Tukioppilaat järjestävät tapahtumia, tempauksia ja välituntitoimintaa sekä tutustuttavat oppilaita toisiinsa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, i.a.) Koulunuorisotyöllä ja tukioppilastoiminnalla on hyvin samankaltaisia tavoitteita ja toimintaperiaatteita, joten on luonnollista, että

koulunuorisotyöntekijä toimii opettajan työparina tukioppilastoiminnassa. Koulunuorisotyöntekijä osallistuu muun muassa tukioppilaiden leireille oppilaiden kanssa. Syksyllä 2023 tukioppilastoiminnasta tulee kahden viikkotunnin valinnaisaine Karvian Yhtenäiskoulussa. Tukaria ja toimintaa- nimistä kurssia ohjaa opettaja ja koulunuorisotyöntekijä työparina. Tukioppilaat pääsevät vaikuttamaan koulun toimintaan, kuten välituntien, teemapäivien ja -tapahtumien ideoimiseen ja suunnitteluun, missä jokainen voi hyödyntää omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan. Tukioppilaat harjoittelevat ensin itse erilaisia leikkejä ja tuokioita, minkä jälkeen ohjaavat niitä muille luokille.

Koulunuorisotyöntekijän tulee tehdä yhteistyötä myös oppilaskunnan hallituksen kanssa. Tukioppilaiden ja oppilaskunnan hallituksen yhteinen suunnittelu sekä yhteistyö tapahtumien järjestämisessä sekä vaikuttamisessa on järkevää. Koulunuorisotyöntekijä voi toimia tässä yhdyshenkilönä. Yhteistyössä tukioppilaiden ja oppilaskunnan hallituksen kanssa koulunuorisotyöntekijä pystyy vastaamaan moniin oppilaiden konkreettisiin toiveisiin, kuten erilaisten turnausten tai kilpailujen järjestämiseen. Kaikilla oppilailla on oltava mahdollisuus esittää toiveita ja tulla kuulluksi.

7.5 Yksilötyö

Yksittäisen nuoren kohtaaminen on nuorisotyölle keskeistä. Nuorisotyö kohtaa nuoren kokonaisvaltaisena nuorena, ei oppilaana tai erityispalvelun asiakkaana. Nuorisotyöltä vaaditaan taitoa kohdata yksittäinen nuori ja tulla hänen kanssaan toimeen. Nuorisotyöntekijän työote mahdollistaa muista ammanteista poikkeavan, kevyemmän ja rennomman kohtaamisen nuoren kanssa. Nuorisotyö ei arvioi, eikä leimaa käyttäjänsä muiden silmissä, koska palvelu ei ole ongelmakeskeistä. Nuorisotyössä nuoret kohdataan viranomaisvastaanottoa spontaanimmmin. (Kiilakoski, 2016, s. 87–88.) Kauhajoella yksilötyöskentelyä koulunuorisotyöntekijän kanssa on myös opinnollistettu osaksi opintoja (Luukaslammi, 2021, s. 142). Yksilötyöskentelyllä voidaan tukea esimerkiksi opiskelumotivaatiota erilaisten interventtioiden avulla (Määttä, 2023, s. 145).

Spontaanien kohtaamisten lisäksi voidaan suunnitella systemaattisia ja kattavia toimintoja, kuten koko ikäluokalle toteutettavat yksilökeskustelut. Koulunuorisotyöntekijä juttelee jokaisen luokkalaisen kanssa hänen elämäntilanteestaan, kouluasioista, ystävyys-suhteista ja muista kuulumisista. Ei ole leimautumisen pelkoa, kun kaikki kohdataan. Yksilön tukeminen on tärkeää, mutta on huolehdittava siitä, ettei nuorisotyöntekijöistä tule vastaanottohuoneissaan työskenteleviä asiantuntijoita, vaan pääpaino pysyy yhteisöllisessä työssä, jonka tavoitteena on toimintakulttuurien muuttaminen. (Kiilakoski, 2016, s. 90–91.) Koulunuorisotyöntekijä järjestää yksilölliset keskustelutuokiot vuosittain kaikille 6.-luokkalaisille keväisin ja 9.-luokkalaisille syksyisin, sillä nämä oppilaat ovat opintojen nivelvaiheessa.

Systeemisen hyvinvointityön ensimmäinen periaate on luottamus ja kunnioitus. Lasten ja nuorten kanssa työskenneltäessä on rakennettava sellaisia suhteita, joiden varassa voidaan käsitellä vaikeitakin asioita turvallisesti lapsen ja hänen läheistensä kanssa. Kuulluksi tuleminen ja kiinnostus lapsen asioita kohtaan on keskeistä koulun arjessa samoin kuin myönteinen vahvistaminen, jossa aikuiset tunnistavat lapsen vahvuuksia ja nostavat heitä esiin myönteisesti. Ongelmien esiin noustessa on tärkeää pysähtyä yhdessä tutkimaan ja keskustelemaan. Lapsille ja nuorille on tarjottava mahdollisuutta osallistua keskustelemaan rauhallisesti yhdessä läheistensä ja koulun aikuisten kanssa. Keskusteluissa on hyvä lähteä lupaa kysyvällä otteella liikkeelle ja luoda vuorovaikutus, jossa kaikkia kuullaan ja kaikki saavat kertoa omat näkökulmansa. On tärkeää pohtia joustavia ja tapauskohtaisia keinoja lapsen yksilöllisen tuen varmistamiseksi. Eri ammattilaiset voivat orientoitua lasten ja nuorten kohtaamiseen omasta tehtävästään käsin. On tärkeää kuulla myös lasten ja nuorten sekä heidän läheistensä näkemyksiä esimerkiksi hyvinvoinnin tukemiseksi asetetuista tavoitteista. Pulmatilanteisiin voi löytyä uudenlaisia ratkaisuja, kun niitä etsitään yhdessä kaikkia kuullen. Pienikin muutos kotona tai koulussa voi olla tärkeä tuki. Tapaamisia sovittaessa on huomioitava lainsäädännön periaatteet eri osapuolten osallistumisesta, lapsen ja muiden suostumisesta ja tietojen jakamisesta osapuolten kesken. (Petrelius, ym., 2021, s. 219–220.) Koulunuorisotyöntekijä voi osallistua lasta tai nuorta koskeviin keskusteluihin hänen ja huoltajiensa niin halutessa.

Palveluohjaus on yksilötyötä, jolla edistetään asiakkaan hyvinvointia ja terveyttä ja tuetaan palveluiden vaikuttavuutta. Palveluohjaus on tärkeää elämän erilaisissa muutos- ja siirtymävaiheissa. Palveluohjaus on koordinoivaa työtä, jossa tehdään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Palveluohjaus yksinkertaisimmillaan tarkoittaa asiakkaan ohjaamista eteenpäin hänen tarvitsemiensa palveluiden pariin. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2021c.) Koulunuorisotyöntekijä voi auttaa nuorta löytämään oman harrastuksen tai auttaa kesätyö- tai harjoittelupaikan löytämisessä. Tarpeen vaatiessa koulunuorisotyöntekijä kertoo nuorelle kenen puoleen kannattaa kääntyä, ja millaista apua on mahdollista saada mistäkin palvelusta. Koulunuorisotyöntekijä voi ohjata nuorta esimerkiksi kuraattorille, erityisopettajalle, terveydenhoitajalle, opinto-ohjaajalle tai lapsiperheiden sosiaalipalveluihin.

7.6 Työ nuorisotoimessa

Koulunuorisotyöntekijän työaikaan varataan myös nuorisotoimelle. Työtehtävät ja yhteistyön muodot tarkentuvat vasta uuden nuorisosihteerin aloitettua kunnassa. Koulunuorisotyöntekijällä on hyvä olla kontakti nuoriin myös vapaa-ajalla. Hän osallistuu retkien ja tapahtumien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Koulunuorisotyöntekijä voisi työskennellä nuorisotilalla esimerkiksi yhtenä päivänä viikossa ja loma-aikoina tarpeen mukaan. Nuorisotilalla tehdään yhdessä erilaisia asioita nuorten toiveita toteuttaen. Koulunuorisotyöntekijä voi tarvittaessa jalkautua nuorten pariin, esimerkiksi koulujen päätöspäivänä ja muina erityisinä päivinä.

Yhteiseen suunnitteluun nuorisotoimen edustajien kanssa on varattava aikaa, esimerkiksi kuukausittaiset suunnittelupalaverit, joissa sovitaan teemoista, työskentelytavoista ja työajoista sekä keskustellaan mahdollisesti esiin nousseista tarpeista tai huolista. Yhteistyö nuorisotyöntekijöiden kanssa auttaa edesauttaa kouluympäristössä toimivaa koulunuorisotyöntekijää pitämään mielessä nuorisolähtöisen työotteen. Nuorisotoimen mainonnasta ja tiedottamisesta on hyvä sopia ja keskustella. Koulunuorisotyöntekijä jakaa koululla mainoksia ja tietoa nuorisotoimen tapahtumista ja toiminnoista sekä paperisena että sähköisesti koulun viestintäkanavia hyödyntäen.

8 POHDINTA

Keskinäinen yhteistyömme sujui hyvin opinnäytetyötä tehdessä. Halusimme tehdä opinnäytetyön yhdessä, koska tiesimme toistemme toimintatavat ja meillä on yhteensopiva tyyli opiskella ja tuottaa tekstiä. Osasimme hyödyntää opinnäytetyön tekemisessä molempien vahvuuksia ja täydensimme toinen toisiamme. Aiheen valinta oli helppo, sillä työ nuorten parissa on kiinnostanut meitä molempia koko opintojemme ajan. Opinnäytetyön tekeminen juuri tästä aiheesta oli kiinnostavaa ja mielekästä.

Lähtökohtamme opinnäytetyön tekemiseen olivat hyvin erilaiset. Toisella meistä on pitkä työkokemus koulumaailmassa, ja sosionomiopintojen alusta saakka tavoitteena on ollut saada tulevaisuudessa työskennellä koulussa matalan kynnyksen kohtaamistyössä. Tämä opinnäytetyöprosessimme on tarkentanut tuota tavoitetta ja toiveena onkin tulevaisuudessa päästä tekemään koulunuorisotyötä. Toiselle meistä koulu työskentely-ympäristönä on täysin uusi, mutta työkokemuksista lasten ja nuorten parissa on kertynyt lastensuojelun sijaishuollosta sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluista. Molemmat olemme suorittaneet valinnaisia sekä suuntaavia opintoja lapsiin ja nuoriin liittyen.

Prosessin aikana olemme löytäneet hyviä teoksia ja sivustoja, joista saa ajankoh- taista tietoa, materiaaleja, menetelmiä ja vertaistukea nuorten parissa työskente- lyyn. Olemme tutustuneet koulunuorisotyöhön laajasti monesta näkökulmasta. Olemme sisäistäneet koulunuorisotyön ajatuksen niin teorian kuin käytäntöjenkin kautta. Olemme oppineet, että koulunuorisotyö ei ole yhden henkilön taikatem- puja, vaan se on ensisijaisesti yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä tukevaa, ammatillista ja laadukasta työtä, johon tarvitaan koko työyhteisön ymmärrystä ja sitoutumista. Koulunuorisotyö on nuorisolähtöistä matalan kynnyksen toimintaa, jossa nuoruus nähdään voimavarana ja tärkeänä elämän vaiheena. Myönteinen ilmapiiri, kas- vun ja kehityksen sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ovat keski- össä.

Toimenkuvan kehittämisprosessi on ollut mielenkiintoinen ja haastava. Haasteena kehittämistyössä on työntekijöiden erilaiset näkemykset, sillä jokainen katsoo asiaa omasta näkökulmastaan. Esimerkiksi nuorisotyön ja koulun näkemykset koulunuorisotyöntekijän tehtävistä eroavat hieman toisistaan. Hienoa oli kuitenkin huomata, miten teoreettinen viitekehys, muiden koulunuorisotyöntekijöiden käytänteet sekä Opinpolun oppilaiden sekä henkilökunnan toiveet ja ajatukset olivat linjassa keskenään. Työtä oli mielekästä tehdä myös siitä syystä, että saimme hyvin tukea Karvian Yhtenäiskoulun henkilökunnalta ja työ koettiin tärkeäksi myös Karvian kasvatus- ja opetuslautakunnan taholla. Toivomme, että opinnäytetyömme lisää tietoisuutta koulunuorisotyöstä ja kehittämämme toimenkuva on onnistunut ja toimii käytännössä. Toivottavasti koulunuorisotyöntekijä vaikiintuu osaksi koulun kasvattajayhteisöä. Nuorisotyön kehittäminen kokonaisuudessaan Karviassa jatkuu, sillä vuonna 2023 kunnassa aloittaa uusi nuorisosihteeri ja koulunuorisotyöntekijä.

Aivoriihi-menetelmä sekä Flinga-sovellus osoittautui hyväksi tavaksi kerätä mielipiteitä ja ideoita. Flinga mahdollisti osallistujien osallistumisen ideoimiseen matalalla kynnyksellä ja anonyymisti. Opimme myös, että käytettävään sovellukseen ja sen asetuksiin kannattaa perehtyä huolellisesti etukäteen, jotta käyttö on sujuvaa ja mahdollisimman ongelmaton. Emme aluksi huomanneet hyödyntää kaikkia Flingan ominaisuuksia ensimmäisessä aivoriihessämme. Opinnäytetyömme kannalta saimme kuitenkin tällä menetelmällä paljon aineistoa, jota pystyimme hyödyntämään koulunuorisotyöntekijän toimenkuvan suunnittelussa ja kehittämässä.

Halusimme koostaa Koulunuorisotyö Karviassa- luvusta kattavan tietopaketin siitä, mitä koulunuorisotyö Karviassa on. Ajattelimme, että lukemalla luvun seitsemän, saa hyvän käsityksen koulunuorisotyöntekijän käytännön työstä. Mielestämme onnistuimme tuottamaan laajan opinnäytetyön koulunuorisotyöstä sekä siihen olennaisesti liittyvistä teemoista. Koulunuorisotyöntekijän tehtävän sisältöjä on pohdittu monesta näkökulmasta, ja ne tukevat nuorten hyvinvoinnin edistämistä sekä osallisuutta.

Haastavaa opinnäytetyön kirjoittamisessa oli hyvän rakenteen löytyminen sekä lähdemateriaalin valinta. Opinnäytetyömme rakenne kehittyi prosessin loppumetreille saakka. Yllättävää oli, että opinnäytetyön lähteiden suosituskäytäntö on vain viisi vuotta. Koulunuorisotyötä on aktiivisesti kehitetty vasta 2000-luvulla, ja käytämme työssämme materiaaleja, jotka olemme katsoneet sopiviksi tällaista kehittämistyötä tehdessä, vaikka ne ovat yli viisi vuotta vanhoja. Tomi Kiilakosken kirja ”Koulu on enemmän” on ilmestynyt vuonna 2016, ja se perustuu vuosina 2012–2014 toteutettuun kehittämishankkeeseen, jossa on luotu malleja koulun ja nuorisotyön yhteistyölle. Kirja on edelleen ajankohtainen, eikä siitä ole uudempaa painosta saatavilla. Mielestämme teos sopii hyvin käytettäväksi opinnäytetyössämme, jossa kehitämme Karvian ensimmäiselle koulunuorisotyöntekijälle toimenkuvaa.

Halusimme käyttää työssämme myös Kati-Pupita Mattilan teoksia ”Arvostava kohtaaminen” ja ”Lapsen vahvistava kohtaaminen”, vaikka teokset ovat ohjeistettua vanhempia. Mattila kirjoittaa kohtaamisesta selkeästi ja kauniisti. Toinen kirja käsittelee nimenomaan lapsen vahvistavaa kohtaamista, mikä on mielestämme tärkeä lähtökohta koulunuorisotyölle. Kolmas vanhempi lähteemme ”Eettinen herkkyyks ammattillisessa toiminnassa” on sosionomiopinnoissamme ensimmäisenä käyttämämme oppikirja. Kirja on edelleen erittäin toimiva ja halusimme siitä kirjoittaa kappaleen tähän työhömmme. Ajatus, että ammattilaisen on osattava suhtautua asiakkaaseen empaattisesti, kunnioittavasti ja myönteisesti, on mielestämme sosiaalialan ammattilaisen peruslähtökohta, oli asiakasryhmä mikä tahansa.

Ymmärrys osallisuudesta ja sen tukemisesta on kasvanut tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Edelleen jaamme ajatuksen, että nuorten kanssa pitää tehdä jotain mukavaa ja järjestää sopivaa ajanvietettä. Opintojen myötä olemme oppineet pohtimaan ja suunnittelemaan tekemistä tavoitteellisemmin ja perustellummin. Toimenkuvan sisällöt ja oppilastyössä käytettävät menetelmät edistävät nuorten mielenterveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta. Kaiken kanssakäymisen ydin on kohtaaminen, jota on painotettu opintojen alusta saakka ja olemme oppineet ymmärtämään vielä paremmin sen merkityksen opinnäytetyöprosessimme aikana.

Koulunuorisotyö lisää sosiaalista oikeudenmukaisuutta, sillä se on kaikkien kunnan lasten ja nuorten saavutettavissa. Osallisuus ja sen edistäminen on yksi sosiaalialan tärkeimpiä arvoja ja koulunuorisotyön lähtökohta. Karvian koulunuorisotyöntekijä on sosiaalialan ammattilainen, jota sitoo salassapitovelvollisuus. Sosiaalialan ammattilaisilta edellytetään jatkuvaa oman osaamisen kehittämistä. Sosionomin kompetenssit kuvaavat hyvin sitä eettistä osaamista, jota koulunuorisotyöntekijältä vaaditaan. Eettisenä huomiona pohdimme myös, että koulunuorisotyöntekijän tulee huomioida kaikki nuoret yhdenvertaisesti.

Työmme luotettavuuteen vaikuttaa se, että suunnittelemamme koulunuorisotyöntekijän toimenkuva on tehty juuri Karvian lähtökohdista ja sen tarpeisiin, joten sitä ei välttämättä voi soveltaa suoraan muiden kuntien käyttöön. Valittuihin koulunuorisotyöntekijän työmenetelmiin on vaikuttanut myös oma osaamisemme ja työkokemuksemme. Työ on tehty sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta vahvassa työelämäyhteistyössä koulun henkilöstön kanssa. Valitettavasti koulunuorisotyön ohjausryhmässä ei ollut nuorisohjaajaa. Olemme pyrkineet silti huomioidaan nuorisotyön tulokulman. Jos opinnäytetyön olisi toteuttanut yhteisöpedagogi tai nuorisohjaaja, opinnäytetyö olisi luultavasti erilainen. Luotettavuutta kuitenkin lisää se, että prosessissa on kuultu oppilaita, henkilökuntaa ja useiden kuntien koulunuorisotyöntekijöitä. Saimme kyselyymme määrääjassa 48 vastausta ympäri Suomen, mikä on mielestämme iso määrä ja antaa luotettavan kokonais kuvan siitä, mitä koulunuorisotyöntekijät tekevät. Lisäksi ohjausryhmä on lukenut ja hyväksynyt luvun seitsemän ”Koulunuorisotyö Karviassa” sisällöt.

Kysyttäessä nuorilta toiveita koulunuorisotyön suhteen, heiltä tuli paljon konkreettisia ehdotuksia, esimerkiksi fyysiseen ympäristöön ja välituntitoimintoihin liittyen. Koulunuorisotyöntekijä voi auttaa oppilaita ajamaan asioitaan ja viemään toiveita eteenpäin, ohjata nuoria vaikuttamaan. Nuorten oman äänen ja toiveiden näkyväksi saaminen on keskeistä, kun puhutaan nuorten hyvinvoinnin edistämisestä. Pienetkin asiat voivat lisätä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Nuorten kokemus kuulua tulemisesta vahvistaa luottamusta aikuisiin.

Henkilökunnan toiveissa korostui yhteistyön merkitys eri toimijoiden kanssa. Koulunuorisotyöntekijä voi koordinoita koulun ja nuorisotoimen sekä yhdistysten

välistä yhteistyötä, mutta yhteistyön onnistuminen vaatii kaikkien osapuolten tahtoa ja aikaa. Koulunuorisotyön ajatellaan tuovan kouluihin jotain uutta, mutta tarkoitus ei ole laittaa kaikkea kerralla uusiksi. Toimintakulttuuria ei voi kukaan yksinään muuttaa, vaan muutokset tapahtuvat yhteistyössä ja pitkällä aikavälillä. Koulunuorisotyöntekijälle tulee jäädä tarpeeksi työaikaan työn suunnittelulle ja verkostoille, sillä eri toimijoiden määrä on suuri. On kuitenkin muistettava, että ensisijainen tehtävä on olla nuoria varten. Työn rajaaminen on varmasti haastavaa, mutta sitä on tehtävä. Ammatillisuuteen kuuluu myös omasta jaksamisesta ja työhyvinvoinnista huolehtiminen.

Koulunuorisotyö on monessa koulussa vielä uutta tai kehitteillä olevaa. Se saattaa näyttäytyä vain "hengailuna" nuorten kanssa, ei tavoitteellisena ja merkityksellisenä toimintana. Mielestämme kuitenkin "hengailu" ja kuljeskelu ovat tärkeitä elementtejä tässä työssä. Koulunuorisotyöntekijän on luotava mahdollisuuksia rennoille kohtaamisille, mikä osaltaan tekee hänestä kynnyksettömän aikuisen nuorille. Nuorten kanssa "hengailulla" mahdollistetaan aito kohtaaminen ja luottamuksen rakentuminen. Koulunuorisotyöntekijä on tavallaan aikuinen kaveri, "elämän opettaja", turvallinen ja luotettava ammattilainen. Voidaan ajatella, että viralliseen kouluun kuuluu opettajat, ohjaajat, kuraattori ja koulusosionomi. Koulunuorisotyöntekijä edustaa enemmän epävirallista koulua. Toivomme, että opinäytetyömme lisää ymmärrystä koulunuorisotyön moniulotteisuudesta ja tärkeydestä.

Vaikuttavuutta on vaikea arvioida vielä yhden lukuvuoden jälkeen, joten toivomme koulunuorisotyölle pysyvämpää ja pitkäkestoisempaa tarkastelujaksoa. Aluehallintoviraston myöntämä avustus on vain yhdelle lukuvuodelle, mikä on lyhyt aika tavoitteiden saavuttamiselle ja toiminnan vakiinnuttamiselle. Ensimmäisenä vuonna kokeillaan, miten suunnitellut toimet käytännössä toimivat. Lukuvuoden lopussa on hyvä kartoittaa oppilaiden ja henkilöstön kokemuksia koulunuorisotyön onnistumisesta. Koulujen nuorisotyöhön on alettu panostamaan koko valtion tasolla. Panostus näkyy esimerkiksi avoimien koulunuorisotyöntekijöiden työpaikkojen määrässä. Tulevaisuudessa näemme, miten se vaikuttaa esimerkiksi nuorisobarometriin tai muihin tutkimuksiin nuorten hyvinvoinnista. Koulunuorisotyölle tarvitaan aikaa myös pitkällä tähtäimellä.

Koulun toimintakulttuuria pohdittaessa tulee miettiä, mikä on tärkeää. Onko keskeisintä vuoden lopussa annettavat arvosanat, vai koulu oppivana yhteisönä ja tilana, jossa kaikkien tulisi kokea olonsa hyväksytyksi ja viihtyisäksi. (Kiilakoski, 2016, s. 67.) Kiilakoski käyttää kirjassaan vertauskuvaa koulusta tauluna. Opetussuunnitelman sisältö ja oppiaineet ovat taulun kuva, ja koulun yhteisöllisyys, sosiaaliset suhteet ja fyysiset puitteet ovat kangas ja kehykset, jotka mahdollistavat kuvan esiin tulemisen. (Kiilakoski, 2016, s. 69.)

LÄHTEET

- Ahlberg, J., Appelgren, J., Järvinen, E., Häsä, S., Komulainen, T., Koponen, P., Käätä, J., Laitinen, M., Penttilä, M., Rihu, M., & Tani, H. (i.a.). *Koulunuorisotyön käsikirja*. Aluehallintovirasto.
- Asemanlapset ry. (i.a.). *Friends-Ryhmänohjaajan opas nuorten kanssa työskentelyyn*. Aseman lapset.
- Diak. (2016). *Osaamisvaatimukset: Sosionomi AMK*. Saatavilla 31.3.2023 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Erkko, A. & Hannukkala, M. (2018). *Mielenterveys voimaksi: käsikirja nuorisotyön ammattilaisille*. (2. uud. p.). Suomen mielenterveysseura.
- Heiniö, M. (31.3.2020). *Ideointitekniikoita* [PowerPoint-diat]. Työterveyslaitos. Saatavilla 9.2.2023 <https://www.ttl.fi/sites/default/files/2021-12/ideointitekniikoita.pdf>
- Hietanen-Peltola, Marke. (16.4.2019). *Onnistunut kohtaaminen lasten ja nuorten palveluissa – paras interventio ikinä*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 9.2.2023 <https://blogi.thl.fi/onnistunut-kohtaamisen-lasten-ja-nuorten-palveluissa-para-interventio-ikina/>
- Honkonen, S. & Ovaska, S. (2023). Tiivis yhteistyö yhden ikäluokan kanssa nivelvaiheen tukena suuressa kouluyhteisössä. Teoksessa A. Hännikäinen-Uutela, & P. Penttinen (toim.), *Koulunuorisotyö* (s.130–137). Xamk. Saatavilla 21.4.2023 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/793287/URNISBN978952344514.pdf?sequence=5&isAllowed=yhttps://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/793287/URNISBN978952344514.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Hännikäinen-Uutela, A. (2022). *Yhteisöllisyyden vahvistaminen kouluissa ja oppilaitoksissa* [Audio, podcast-jakso]. Sarjassa Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Osaamiskeskus Nuoska. Saatavilla 17.4.2023 <https://soundcloud.com/nuoska-osaamiskeskus/yhteisollisyyden-vahvistaminen-kouluissa-ja-oppilaitoksissa>
- Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Pöyry, S.-M. (2021). Vaikuttavaa nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Teoksessa A. Haapala (toim.), *Kestävää*

- hyvinvointia kehittämässä. Vaikutuksista kohti vaikuttavuutta (s. 142–146). Xamk. Saatavilla 21.4.2023
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/703083/URNISBN9789523444119.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Jurvanen, S., Kauppinen, E., Kiilakoski, T., Kivijärvi, A., Laine, S., Nyman-Kurkiala, P. & Siegrids, A. (1.6.2021). *Mitä koulunuorisotyö on? Tutkimuskatsaus koulunuorisotyön määritelmiin ja tavoitteisiin*. Nuorisotutkimusseura ry. Saatavilla 19.10.2022 <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma75>
- Juujärvi, S. (2007). *Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa*. Tammi.
- Kantonen, H., Hännikäinen-Uutela, A. & Kiilakoski, T. (toim.) (2021). *Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa* (s. 6–8). Xamk. Saatavilla 31.3.2023 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/505526/URNISBN9789523443723.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kanuuna. (i.a.). *Kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkosto*. Saatavilla 31.3.2023 <https://www.nuorisokanuuna.fi/fi/kanuuna-lyhyesti>
- Karvian kunta. (2016). *Karvian kunnan opetussuunnitelma 2016-*. Saatavilla 10.4.2023 <https://karvia.fi/wp-content/uploads/2018/04/OPS2016-7.9.2016.pdf>
- Karvian yhtenäiskoulu Opinpolku. (i.a.). *Sopu-suunnitelma*. Saatavilla 7.2.2023 <https://peda.net/karvia/sopu-toiminta/sopu-toiminta-yhtenaiskoulu-opinpolussa>
- Kiilakoski, T. (2016). *Koulu on enemmän; Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Saatavilla 9.2.2023 https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemman.pdf
- Kolehmainen, M. & Lahtinen, P. (2014). *Nuorisotyötä Koulussa Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen*. Humak. Saatavilla 21.4.2023 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93302/978-952-456-174-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Korhonen, H. (2022). *Nuorisotyöntekijänä kouluissa* [Audio, podcast-jakso]. Sarjassa Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Osaamiskeskus Nuoska.

Saatavilla 17.4.2023 <https://soundcloud.com/nuoska-osaamiskeskus/nuorisotyontekijana>

L 1285/2016. Nuorisolaki 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

L 628/1998. Perusopetuslaki 21.8.1998/628. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L8P47a>

Lapsen oikeudet. (i.a.). *YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus*. Saatavilla 10.2.2023 <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/#12-artikla>

Leskisenoja, E. & Sandberg, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi*. PS-Kustannus.

Luukaslammi, K. (2021). Yksilötyö opinnollistettuna yksilötyönä Kauhajoella. Teoksessa H. Kantonen, A. Hännikäinen-Uutela, & T. Kiilakoski. (toim.) *Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa* (s. 142–148). Saatavilla 16.4.2023 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/505526/URNISBN9789523443723.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (i.a.). *Tukioppilastoiminta*. Saatavilla 23.4.2023 <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/tukioppilastoiminta/>

Mattila, K. (2008). *Arvostava kohtaaminen*. PS-Kustannus.

Mattila, K. (2011). *Lapsen vahvistava kohtaaminen*. PS-Kustannus.

Moilanen, U. (i.a.). *Nuorisotyö koulussa*. Kanuuna. Saatavilla 23.4.2023 https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2021-03/Nuorisoty%C3%B6%20koulussa_koonti.pdf

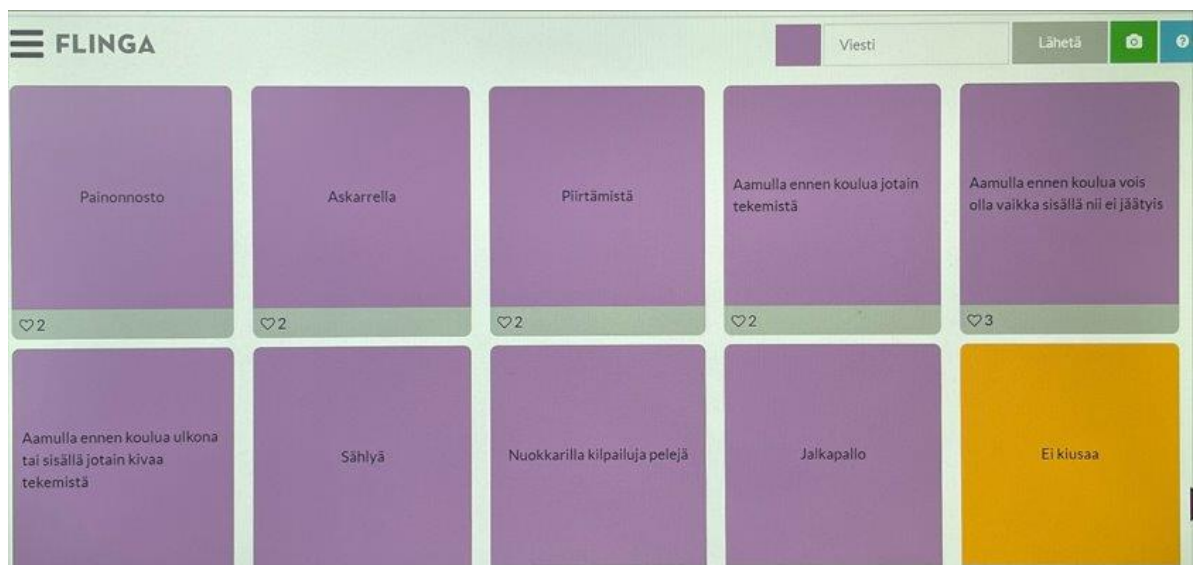
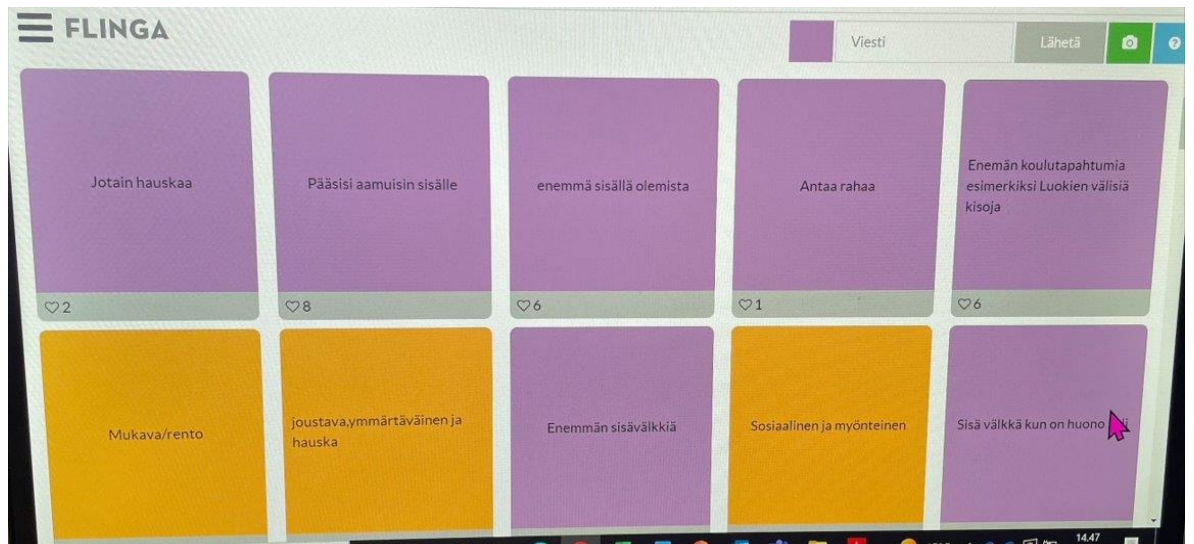
Määttä, S. (2023). Opiskelumotivaation tukeminen oppilaitosnuorisotyössä. Teoksessa A. Hännikäinen-Uutela, & P. Penttinen (toim.), *Koulunuorisotyö* (s. 140–153). Xamk. Saatavilla 21.4.2023 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/793287/URNISBN978952344514.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Nieminen, J. (2023). Koulu- ja oppilaitostyön professionaalisenä pyrkimyksenä. Teoksessa A. Hännikäinen-Uutela, & P. Penttinen (toim.), *Koulunuorisotyö* (s.16–33). Xamk. Saatavilla 21.4.2023

- Nivala & Ryyänen. (2019). *Sosiaalipedagogiikka*. Gaudeamus.
- Nuoret ja osallisuus., (i.a.). *Osallisuus kouluissa*. Saatavilla 10.2.2023
<https://nuoretjaosallisuus.fi/osallisuus-kouluissa/>
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Saatavilla 21.4.2023 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pesonen, A., Nurmi, R. & Hannukkala, M. (2019). *Hyvän mielen koulu. Käsikirja mielenterveystaitojen vahvistamiseen yläkoulussa*. Mieli ry.
- Petreljus, P., Yliruka, L. & Miettunen, N. (toim.) (2021). *Systeemisiä kokeiluja – kohti jatkuvaa yhdessä oppimista*. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 23.4.2023 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141017/URN_ISBN_978-952-343-628-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Schildt, H., Connoly, N., Labadie, F., Vanhee, J. & Williamson, H. (2017). *Thinking seriously about youth work and how to prepare people to do it. Youth Knowledge*. Council of Europe ja European Commission. Saatavilla 20.4.2023 <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261623/Thinking+seriously+about+YW.pdf/6b620a71-f7be-cf80-7da9-17408a3960ba?t=1509707518000>
- Suomen sosiaali- ja terveys ry. (23.11.2018). *Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin*. Saatavilla 9.2.2023 <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.12.2021a). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma lape*. Saatavilla 28.11.2022 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (13.4.2021b). *Mielenterveyden edistäminen päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa*. Saatavilla 18.10.2022 <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen-paivakodeissa-ja-kouluissa>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (18.11.2021c). *Palveluohjaus*. Saatavilla 25.2.2023 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moni-naisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/palveluohjaus>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (4.5.2022). *Osallisuus*. Saatavilla 18.10.2022 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (17.4.2023). *Systeeminen toimintamalli lastensuojelussa*. Saatavilla 23.4.2023 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa#Mit%C3%A4_systeemisyydella_on
- Xamk. (i.a.). *Osaamiskeskus Nuoska - Nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa*. Saatavilla 31.3.2023 <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/osaa-miskeskus-nuoska-nuorisotyö-kouluissa-ja-oppilaitoksissa/>

LIITE 1. Poimintoja oppilaiden vastauksista aivoriihissä

LIITE 2. Poimintoja koulun henkilökunnan vastauksista aivoriihessä

FLINGA

Viesti

Lähetä

Vapaaehtoisuus

Oma somekanava

TÄSSÄ ON OLKAPÄÄ, JOHON VOIT AINA NOJATA!

Osallistuminen koulun kerhotoimintaan

Osallistuminen toimintaan oppituntien aikana

Yhteistyö kaikkien opetushenkilöstöön kuuluvien kanssa

"Tulkina"oppilaiden ja opettajien välillä

Erillinen tila, johon oppilailla mahdollisuus tulla jutuille

Mahdollisuus vanhemmilla olla yhteydessä koulunuorisotyöntekijään

"Lataamo"

FLINGA

Viesti

Lähetä

Jalkautuminen kylille, kun viikonloppu tulossa, esim päätöspäivä tmv.

Oppilaiden omien vahvuuksien löytymisessä apuna. Hukassa olevien ysiien auttaminen uravalinnoissa. Apu-opo!

Järjestää harrastetoivekyselyjä

Nuorten tarpeiden selvittäminen.

Yhteistyö koulun kaiken henkilökunnan kanssa aivan keskeisen tärkeää.

Toteuttaa "etsivää" nuorisotyötä, ennaltaehkäisevä työn tueksi

Sana kulkee pienessä kylässä, uskaltaako nuori puhua ongelmistaan aikuiselle joka on "liian" tuttu.

Henkilökemiat?

Selkeä työnjako, meneekö sekavaksi jos on monta linkkiä kodin ja koulun välillä

Kaikille selkeät tehtäväkuvat koulussa ja vapaa-aikatoimissa. Ja tehtäväkuvausten julkisuus, jotta ne on helppo tarkistaa ja tarvittaessa tarkentaa

FLINGA

Viesti

Lähetä

Nuorten juurruttaminen harrastustoimintaan.

Toimia tukihenkilönä nuorelle, joka ei uskalla tulla nuorisotiloihin

Yhteishenkilö nuorten ja aikuisten välillä. Viestin viejä molempiin suuntiin ja ohjaaminen näiden kahden suoraan vuoropuheluun.

Mukana sopuimissa, vertaissovittelun kehittäminen

Matalan kynnyksen toimintaa, kaikki rohkenee osallistua

Viikonloppuisin ja muulloinkin kun nuoret ovat eniten liikkeellä nuorisotyöntekijä myös mukana riennoissa ja nuorisotila avoinna.

Koulun lomille tekemistä aikuisen johdolla eri ikäryhmille

Nuoren huomiointi kokonaisuutena.

Nivelvaiheiden helpottaja

Auttaa löytämään nuorten vahvuuksia jatko-opintoja ajatellen

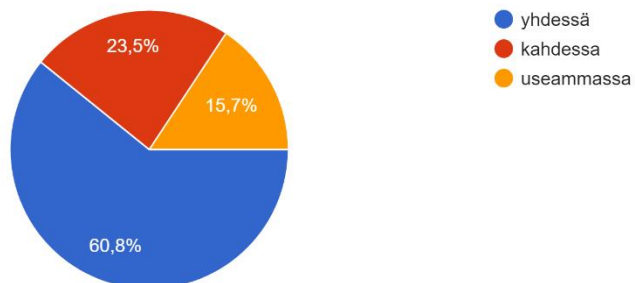
LIITE 3. Kasvatus- ja opetuslautakunnan vastaukset aivoriivessä

LIITE 4. Yhteenveto sähköisen kyselyn vastauksista

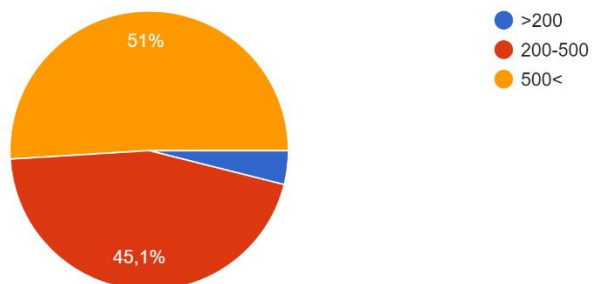
Työkentelekö yhdessä vai useammassa koulussa?

51 vastausta

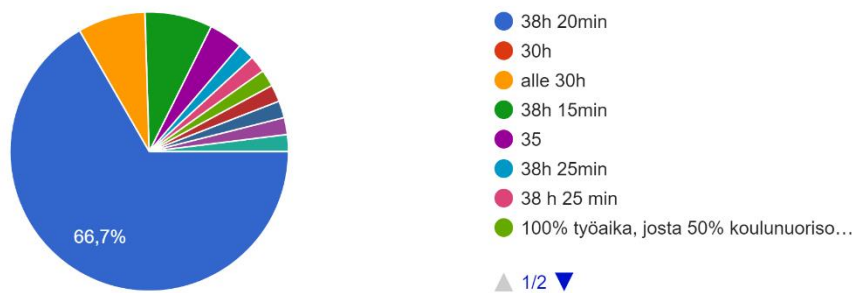
Koulun oppilasmäärä?

51 vastausta

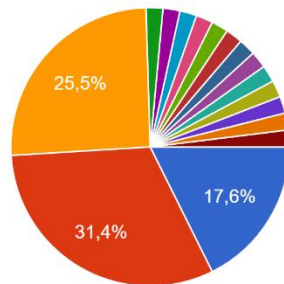
Viikkotyöaikasi?

51 vastausta

Koulutuksesi

51 vastausta

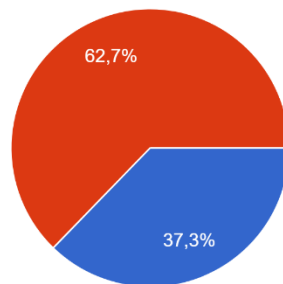

- sosionomi
- yhteisöpedagogi
- nuoriso-ohjaaja
- lähihoitaja
- Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja
- Toisen asteen tutkintoja
- nuorisoohjaaja ja avoimen amk:n koul...
- Minulla on monia koulutuksia alaan liit...

▲ 1/2 ▼

Teetkö Nuorisotilatyötä?

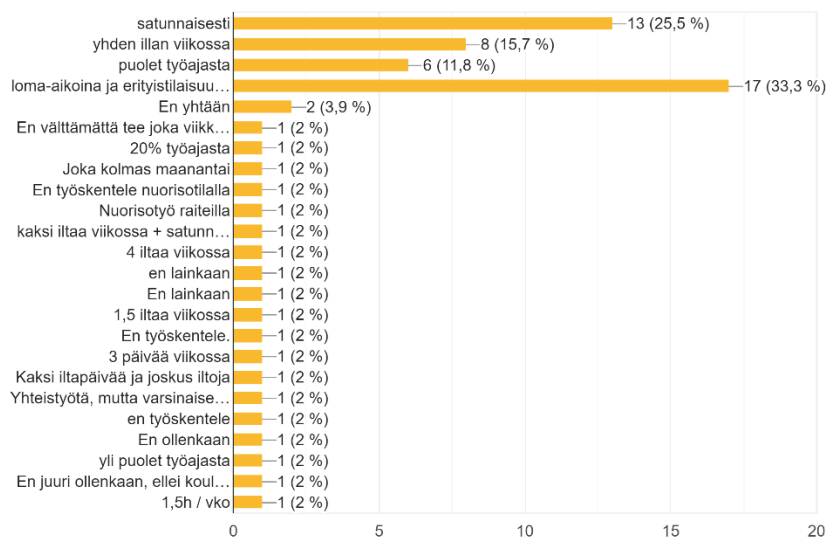
51 vastausta

- en
- kyllä

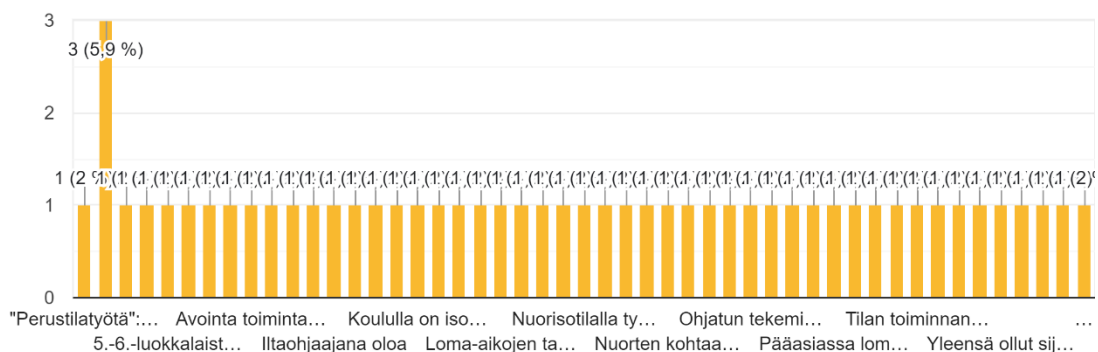
Minkä verran työskentelet Nuorisotilalla

51 vastausta

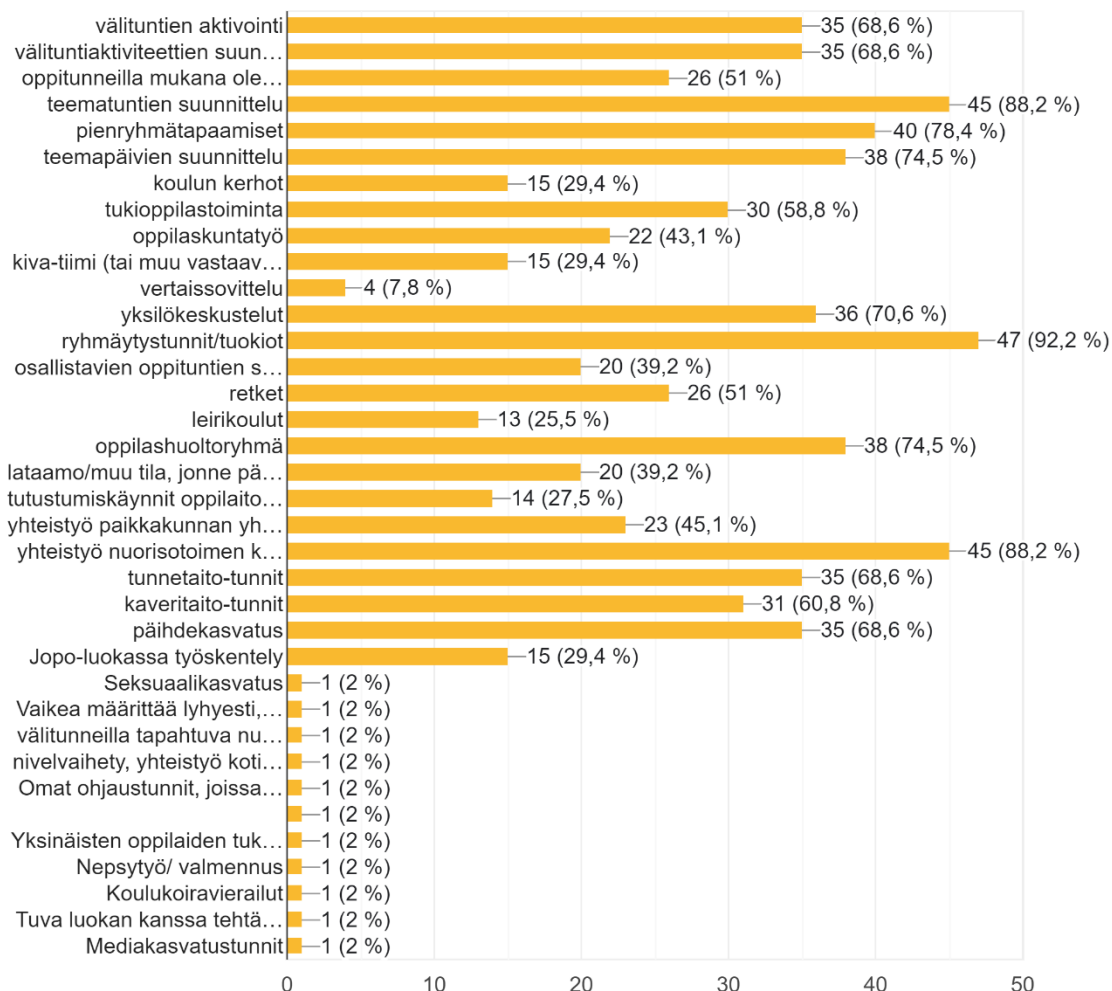
Mitä nuorisotilatyösi sisältyy?

51 vastausta

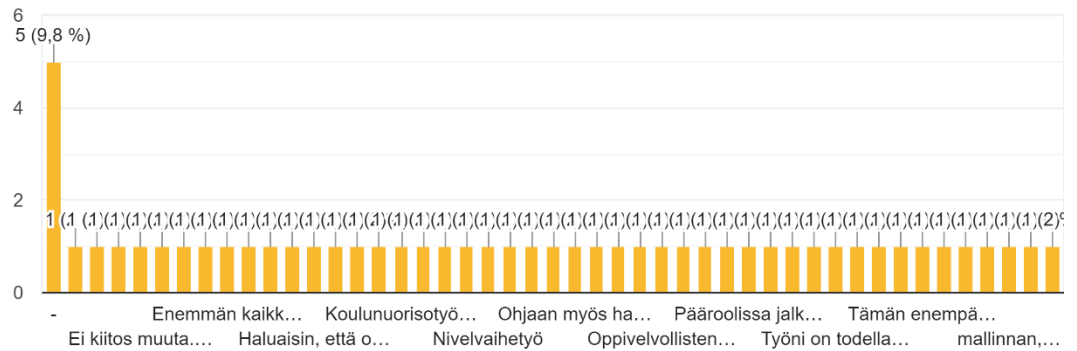
Mitä seuraavista tyhösi kuuluu? (voit valita useamman)

51 vastausta

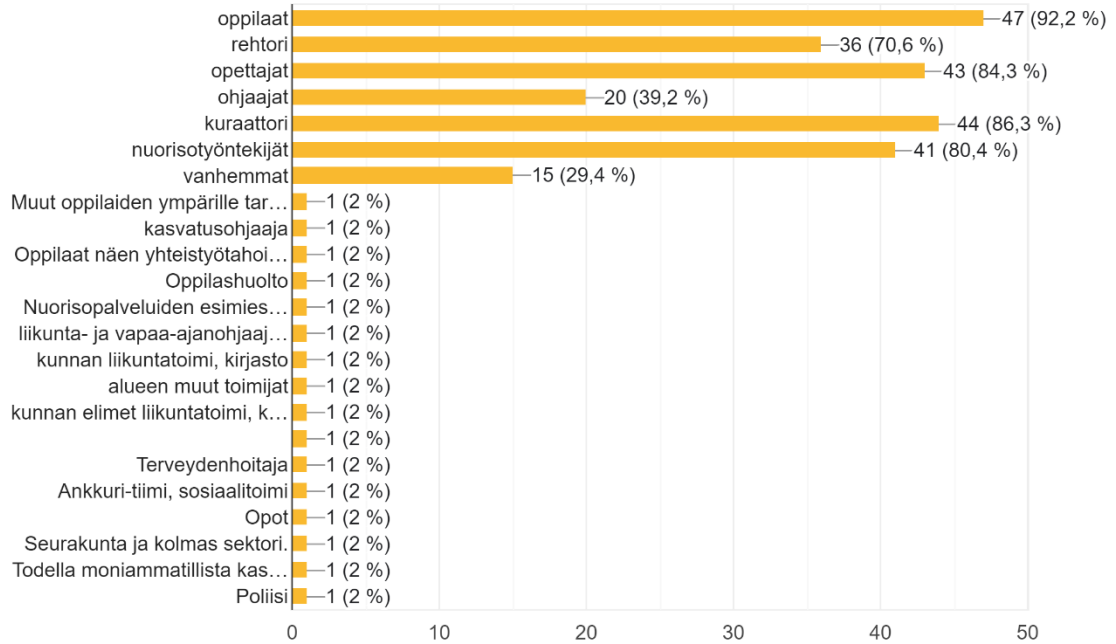
Mitä muuta työhösi kuuluu/haluaisit kuuluvan?

51 vastausta

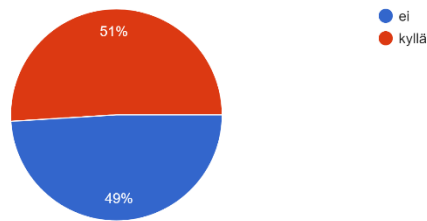

Tärkeimmät yhteistyötahosi

51 vastausta

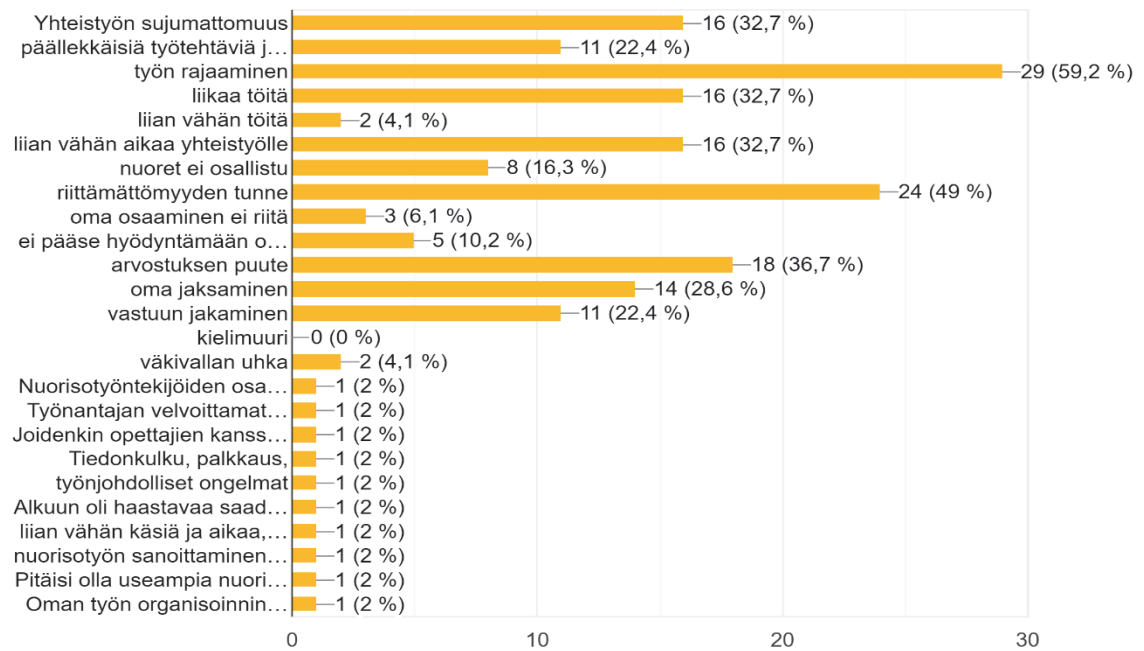

Työskenteleekö koulullanne muita "matalan kynnyksen aikuisia"?
51 vastausta

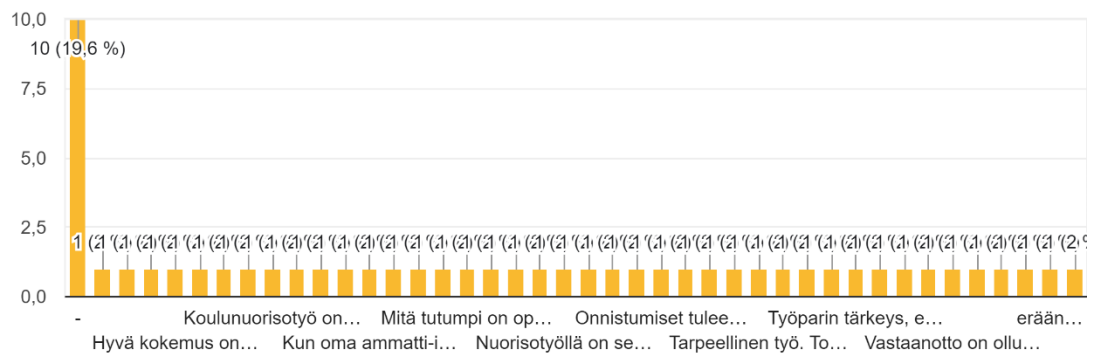
Haasteita?

49 vastausta

Hyviä kokemuksia? Huomioitavaa? Muuta tärkeää?

51 vastausta

LIITE 5. Jopo -ohjaajan työnkuva

Työnjakosuunnitelma
JOPO
Karvia

Tehtävä	Opettaja	Ohjaaja
<p>1. JOPO-toiminnan suunnittelu ja arviointi:</p> <p>-yhteistyö JOPO-tiimin/Oppilashuollon kanssa</p> <p>-yhteistyö rehtorin kanssa</p> <p>-oppilasvalinta</p> <p>-tiedotus JOPO-toiminnasta</p>	<p>-toiminnan suunnittelu yhteistyönä työparin kanssa, pedagoginen suunnitteluvastuu opettajalla</p> <p>-yhteistyö rehtorin kanssa</p> <p>-yhteistyö aineenopettajien kanssa</p> <p>- hakuaikataulun laatiminen</p> <p>- hakemusten kokoaminen hakuvaiheessa ja haastattelutilanteiden järjestäminen</p> <p>-opettaja mukana oppilasvalinnassa</p>	<p>-toiminnan suunnittelu yhteistyönä työparin kanssa</p> <p>-mukana ohjausryhmän kokouksissa</p> <p>- mukana oppilasvalinnassa</p>
<p>2. Toiminnan aloittaminen</p> <p>-nivelvaiheen tiedonsiirto</p> <p>-ryhmytyminen</p>	<p>-vastaa tiedonsiirrosta jopoon tultaessa</p> <p>-vastaa oppimissuunnitelmapalaverien järjestämisestä ja pedagogisten asiakirjojen laatimisesta</p>	<p>- perehtyy aloittavan ryhmän oppilastietoihin</p> <p>-mukana oppimissuunnitelmapalaverissa</p> <p>-työparin kanssa yhdessä vastaa ryhmytymisestä</p>
<p>3. Opetus ja opetusjärjestelyt:</p> <p>-opetuksen suunnittelu ja toteutus</p> <p>-yhteistyö aineenopettajien kanssa</p> <p>-oppimissuunnitelmien ja hojksin laatiminen</p> <p>-arviointi</p>	<p>- vastaa opetuksen suunnittelusta ja toteutuksesta, yhteistyöstä aineenopettajien kanssa ja vastaa pedagogisten asiakirjojen laadinnasta ja seurannasta.</p>	<p>- osallistuu opetuksen toteutukseen opettajan antamien ohjeiden mukaisesti mahdollistaen esimerkiksi eriyttämistä.</p>

<p>4. Oppilaan tuen järjestäminen: -tukiopetus</p> <p>-tehostettu tai erityinen tuki</p>	<p>-Opettaja vastaa tuen järjestämisestä kaikilla tasoilla</p>	<p>-Ohjaaja toteuttaa tukitoimia opettajan ohjeiden mukaisesti osana arjen toimintoja.</p>
<p>5. Oppilaan yksilöllinen muu tuki; tuki- ja motivointikeskustelut</p>	<p>-vikkoarviointiin yhteydessä säännölliset keskustelut oppilaan kanssa -jatkuva seuranta -tuen tarpeen arviointi ja tuen riittävyyden seuranta, tarvittavan tuen järjestäminen tai tuen pyytäminen muilta toimijoilta -yhteistyö lastensuojelun kanssa</p>	<p>-mukana viikkoarvioinnissa. Lisäksi ohjaajalla säännölliset tukikeskustelut oppilaan kanssa. -Arjen taitoja ryhmälle -tukihenkilönä tapaamisissa nuoren niin toivoessa -yhteistyö lastensuojelun kanssa</p>
<p>6. Oppilashuolto</p> <p>-monialainen yhteistyö</p>	<p>-Opettaja vastaa oppilashuollosta ja yhteydenpidosta tarvittaviin asiantuntijoihin.</p> <p>-oppilashuollon kokouksiin osallistuminen</p> <p>-huolen esiin tuominen ja oppilashuoltoajan varaaminen</p> <p>-tarvittaessa lastensuojeluilmoitusten tekeminen</p>	<p>-ohjaaja mukana oppilashuoltotapaamisissa</p> <p>-oppilashuollon kokouksiin osallistuminen</p> <p>-huolen esiin tuominen</p>
<p>7. Työpaikkaopiskelu:</p> <p>-työpaikkojen hankkiminen, järjestelyt ja valmistelu/perehdytys</p> <p>-ohjaus ja seuranta työjaksoilla</p> <p>-työjakson tehtävät</p>	<p>- mukana työnhaun ohjauksessa</p> <p>- vastaa työjakson tehtävien laadinnasta ja arvioinnista</p> <p>- mukana vähintään yhdellä työpaikkakäynnillä</p> <p>- vastaa kokonaisarviointista työjakson ajalta</p>	<p>- vastaa työnhaun ohjauksesta</p> <p>- vastaa työsopimuksen laatimisesta</p> <p>- tekee ohjaukseyntejä työpaikalla</p> <p>työjakson aikana</p> <p>- työtodistuksen tekeminen työnantajan kanssa</p> <p>-vastaa yhteydenpidosta ja verkoston ylläpitämisestä työnantajien kanssa</p>

<p>8. Muut koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt; vierailut, leirit yms.</p>	<p>-leirikoulun ohjelman suunnittelu</p> <p>-leirikoulussa toisena vastuuajaisena toimiminen 24/7</p> <p>-opiskeluun liittyvien tehtävien laatiminen</p> <p>-opintokäyntien pedagogisesta sisällöstä vastaaminen</p> <p>-opintokäyntien aikaisen oppimisen arvioiminen</p>	<p>-vastaa leirikoulun järjestämiseen liittyvistä käytännön tehtävistä: tilavaraukset, kuljetusten suunnittelu ja varaus</p> <p>-leirikoulun ohjelman suunnittelu</p> <p>-leirikoulussa toisena vastuuajaisena toimiminen 24/7</p> <p>-ryhmytymiseen liittyvien tehtävien laatiminen</p> <p>-opintokäyntien käytännön järjestelyistä huolehtiminen: kulkemisen suunnittelu, ruokailujen järjestäminen, eväiden tilaaminen ja keittiöstä noutaminen</p>
<p>9. Oppilaanohjaus ja ammatinvalinnanohjaus</p> <p>-siirtymävaihesuunnittelu</p> <p>-kokeilujaksot</p> <p>-yhteisvalinta</p>	<p>-oppilaanohjauksesta vastaaminen yhteistyössä opon kanssa</p> <p>-kokeilujaksojen järjestäminen</p> <p>-yhteisvalinnan toteutumisesta vastaaminen</p> <p>-yksittäisten tutustumispäivien järjestäminen</p>	<p>-mukana ohjausprosessissa ja keskusteluissa tulevaisuudenvainnoista</p> <p>-yksittäisten tutustumispäivien järjestäminen</p>
<p>10. Koulu –koti –yhteistyö</p>	<p>-oppimissuunnitelmapalaverien järjestäminen</p> <p>-yhteydenpito huoltajiin</p>	<p>-oppimissuunnitelmapalaveriin osallistuminen</p> <p>-yhteydenpito huoltajiin</p>